

Βλέπετε λοιπόν πώς όποια ύπόθεση κι' άν έκαμα για να βρω λογική εξήγηση της φράσης «ό Πρίγκηπας δούλεβε για την Ένωση και γι' αυτό δέν έκαμε κράτος» δέν τό κατώρθωσα, γιατί ό συλλογισμός αυτός του άρθρογράφου είναι πέρα για πέρα πλανημένος. Οί δύο πρότασες του συλλογισμού αυτού και αίτιώδη συνάφεια μεταξύ τωνε καμιά δέν έχουνε και χωριστά άν τις πάρουμε είναι αντίθετα διατυπωμένες· ή καταφατική πρέπει να γίνη άρνητική και τό αντίθετο. Δηλαδή πρέπει να τις χωρίσουμε και να τις διορθώσουμε έτσι·

Αον) 'Ο Πρίγκηπας δέν ήθελε ή τουλάχιστο δέν έβιαζότανε για την Ένωση.

Βον) 'Ο Πρίγκηπας ήθελε να οργανώση πολιτεία.

Άς εξετάσουμε κάθε μιιά χωριστά.

'Ο Πρίγκηπας δέν ήθελε ή δέν έβιαζότανε για την Ένωση,

1ο) Γιατί είναι—για ένα μάλιστα που δέν είναι δά και γνησιώτατος έλληνας—προτιμώτερο κάπως νάναι ήγεμόνας και μάλιστα λαού άντρειωμένου, νάχη τις ήγεμονικές του τιμές και την επιχορηγησούλα του—που δέν εΐτανε δά κι' αξιοκαταφρόνητη—παρά νάναι ένας άπλός ναύαρχος.

2ο) Γιατί ενώ πρι να κάμη τό πρώτο του ταΐδι έλεγε πως θα ζητούσε την Ένωση και τίποτ' άλλο, μετά την επιστροφή του εΐπε στον τότε σύμβουλό του κ. Βενιζέλο πως γύρεψε από τον Τσάρο να δοθη στην Κρήτη πολιτεύμα σαν της Βοσνίας και Έρζεβογίνης που νάναι άπλός επίτροπος του πατέρα του και να διοική χωρίς βουλές και μασκαραλήκια, μα δέν τό κατάφερε.

3ο) Γιατί όταν τότε τύπε ό Βενιζέλος πως για ένα τόσο σπουδαίο ζήτημα έπρεπε προτήτερα να ρωτήση την Κυβέρνησή του, αυτός άπάντησε πως στα έξωτερικά ζητήματα δε θα ρωτάει κανένα. Γιατί αυτό, παρακαλώ; 'Η μήπως δέν είχε εμπιστοσύνη στην πολιτικήν ικανότητα των Κρητικών που σε τόσες επανάστασες με τόση διπλωματική αξιωσύνη διαχειρίστηκαν τό εθνικό ζήτημα και που γι' αυτό τό πράμα μεγάλοι ευρωπαϊοί πολιτικοί τους θαυμάσανε;

4ο) Γιατί μιιά μέρα κουβεντάζοντας ό Πρίγκηπας με τον έγκριτο πολιτευτή κ. Πολυχρονίδη τύπε για τους Έλληνες του ελεύθερου βασιλείου «τί τους θέλετε αυτούς;» και τό ίδιο συνοδευμένο και μ' ένα περιφρονητικώτατο επίθετο εΐπε στα Τοπόλια της Κισσάμου μπροστά σε πλήθος χωρικών που άμα

τ' άκουσαν έμειναν σαν άποσβολωμένοι.

5ο) Γιατί αυτός κι' ή αύλή του λύσσαξαν να φωνάζουν πως οι κρητικοί είναι διαιρεμένοι σε ένωτικούς και άντιενωτικούς, άν κι' ό Βενιζέλος έσκιζότανε να τό διαψεύδη και τους εξόριζε να μη τό λένε γιατί βλάφτουνε στ' αλήθεια την εθνική ύπόθεση. Μα του κάκου. Τό διαλαλούσαν, οι άθεόφοβοι, στην οικουμένη γιατί έτσι ενώ πετύχαιναν τό σκοπό τους χαντακώοντανε τό εθνικό ζήτημα, έλάβαιναν μαζί και την εύκαιρία να πουλούν πατριωτισμό με τό καντάρι στο ρωμικό λέγοντας πως χωρίς αυτούς θα χανότανε για πάντα ή Κρήτη και πως αυτοί έσωσαν τον εθνισμό μας!! (Κοίταξε και την Χανιώτικη εφημερίδα «Πατρις» ετος 1901—1903) Αυτότιτολοφορήθηκαν μάλιστα εθνικοί φρουροί της Κρήτης. 'Η Κρήτη ή γιγαντομαχούσα, τό νησί της φωτίας και των ήρώων, έπρεπε για να σωθη ό εθνισμός της, να φρουρηθη άπ' αυτούς τους Καραμπουρνιέρηδες κτλ. κτλ.

6ο) Γιατί κάθε λίγο και λιγάκι ή Αύλή και τά δημοσιογραφικά της όργανα ρίχνανε εθνικές ρουκέτες πως είναι ζήτημα μνηών ή Ένωση ή πως κοντεύει να φύγουν τά ευρωπαϊκά στρατεύματα και άλλα παρόμοια, ενώ όσοι παρακολουθούσαν καλά τό ζήτημα εκατέχανε πως ούτε κουβέντα γινότανε στην Ευρώπη για την Κρήτη. Μα θα με ρωτήσετε. Γιατί λοιπόν τόκανε αυτό ή Αύλή; Άπλούστατα, για να ξεγελα τον κόσμο και να τότε νανουρίζη με τέτοια παραμύθια που έτσι θα περνούσε ό καιρός και θα ύπόμεινε εύκολώτερα ό λαός τον άφόρητο δεσποτισμό. Έπειτα ή Αύλή δικαιολογώντας την ψευτιά της έλεγε πως ή εθνική λύση έμποδίστηκε από τη βενιζελική αντίδραση, ώστε με την εύκαιριαν αυτή πολεμούσε και τό Βενιζέλο. Μα σας ρωτώ κι' εγώ τώρα: Μιιά Αύλή που εργάζεται τίμια—όπως έλεγε—για την άποκατάσταση του τόπου, ποιά ανάγκη είχε να κοροϊδεύη τό λαό στα Ιερώτερα του;

7ο) Γιατί ενώ ή επανάσταση του Θερίσου—που γι' αυτή θα μιλήσουμε παρακάτω—σίκησε την Ένωτική σημαία, ή Αύλή προσπαθούσε να πείση την Ευρώπη πως οι Έπαναστάτες δε θέλανε την Ένωση και άσχισε με κάθε τρόπο να έμποδιση τό συνασπισμό όλης της Κρήτης σε κοινόν άγώνα, άν κι' ό λαός έδειξε τέτοιαν όρμη στην αρχή της Έπανάστασης, όπως άποδείχουν τά γνωστά πραξικοπήματα της περυσινής βουλής.

8ο) Γιατί άν κι' ή τελευταία λύση του Κρητι-

κού ζητήματος χαρακτηρίστηκε άπ' όλο τό έθνος εθνικώτατη, αυτοί για να σώσουν τη θέση τους έβαλαν σε κίνδυνο την εθνική πρόοδο της Κρήτης κι' έκαμαν κι' επανάσταση ακόμα για να την έμποδίσουν. 'Η μήπως θα τολμήση ό κ. άρθρογράφος σου να πη πως ή Μαλαξιανή επανάσταση έγινε παρό τή θέληση του 'Ηγεμόνα; Αυτοί κι' άλλοι είναι οι λόγοι που έπεισαν τον κάθε μυαλωμένο άνθρωπο εδω πέρα πως ό Πρίγκηπας δέν ήθελε ή δέν έβιαζότανε διόλου για την Ένωση. 'Ε! λοιπόν. 'Ο Πρίγκηπας γιός γελούσε τό βασιλιά πατέρα του; Καθόλου. 'Ο πατέρας πάντα έχει τη φυσική στοργή στο παιδί του και με χαρά και με καμάρι τό βλέπει άποκαταστημένο εστω και προσωρινά.

*

Άς έλθουμε τώρα στο άλλο τό εσωτερικό, κι' τό πούμε, ζήτημα που αναφέραμε παραπάνω δηλαδή: 'Ο Πρίγκηπας ήθελε να οργανώση Πολιτεία και μάλιστα όσο τό δυνατό γερή και αξια γιατι ήθελε, όπως έλεγε, να δείξη στο ελεύτερο βασιλείο πως με τά κοινοβουλευτικά πολιτεύματα και τις ελευθερίες δέν κατορθώνεται τίποτε και πως μόνο από πολιτεύμα άπολυταρχικό πρέπει να περιμένη τη σωτηρία του. Αυτό μάλιστα ετόλμησε και τότε πιαστικά σε κάποιον δημοσιογράφο ή αλικιώτατος σύμβουλος του κ. Μανούσος Κούντουρος όταν ήλθε στην Άθήνα συνοδευοντας τον Πρίγκηπα δω και τέσσαρα πέντε χρόνια.

Μα θα ρωτήσετε και πως λοιπόν δέν τό κατώρθωσε να κάμη πολιτεία;

Πρέπει να πουμε εδω πως τά δυο πρώτα χρόνια ή όργάνωση του τόπου πήγαινε περίφημα αφού τη έπαίνεσαν και στην Ευρώπη ακόμα. Μα εκεί που τό καράβι πήγαινε πρίμα, γιατί είχε καλό κουβέρνο, ξεζαφνα σκούνητρηξε σε κάποιον ύφαλο. 'Ο Βενιζέλος σύμβουλος τότε διαφώνησε με τον Πρίγκηπα για τό έξωτερικό ζήτημα, σά να λέμε για τό δρόμο που έπρεπε να πάρη τό καράβι. 'Ο Πρίγκηπας ήθελε πολιτεύμα της Βοσνίας και Έρζεβοβίνης, όπως εΐπαμε, και δέν ένοούσε νάχη γνώμη ή κυβέρνησή του σ' αυτό τό ζήτημα. 'Ο Βενιζέλος άπαιτούσε και στο έξωτερικό ζήτημα να ρωτιέται ή Κυβέρνηση και μάλιστα κατάστρωσε και τό γνωστό σχέδιό του με τό όποιο νόμιζε, όπως τώρα όλο τό έθνος και παραδέχτηκε, πως θα φτάναμε σιγά σιγά στην Ένωση. Ζητούσε δηλαδή να οργανώσουμε στρατό με Έλληνες αξιωματικούς για να μπορούμε να ζητούμε την άπο

IVAN TOURGUÉNEFF

ΑΝΤΖΑΡ *

— Είναι ένα τραγούδι που λέει: «Ροβολώντας τη μανούλα μας τη (**)Βόλγαν» εΐπε ό Άστακόφφ δέν ξέρω άν τό ξέρτε.

— Θαρω τό ξέρω, μα θάν τό κρατήσουμε, για να γλυκάνουμε τό στόμα, για στερνό. Και χτυπώντας τις χορδες του τόνισε με ήχηρή φωνή ένα άλλο λαϊκό τραγούδι «'Ο ήλιος βασιλεύει».

Τραγουδάει πολύ όμορφα και χαρούμενα. Τό άντρίκιο κι' έκφραστικό του πρόσωπο ψυχονότανε τότες. Άνατίναζε γλήγορα τους ώμους του, άρμόνιζε τό χέρι του στις χορδες της κιθάρας, ύστερα τό σήκωνε άπότομα, ανατίναζε τά σγουρά του μαλλιά,

(*) Κοίταξε φύλλα 220, 221 και 222.

(**) Είναι θηλυκό στο ρούσικο.

κι' εσαιρνε τους τραγουδιστάδες. Πολλές φορές στη Μόσκα τούτυγε νάκουση τον ξακουσμένο 'Ηλία και τονε μιμότανε τέλεια. 'Η φωνή της Μαρίας ξεχώριζε από τις άλλες σαν ένα κύμα ήχηρό. 'Ολες οι άλλες φωνές φαινόταν πως ακολουθαγαν τη δική της. Μα άντιστεκότανε και δέν ήθελε να τραγουδάη μοναχή. Κ' έτσι ό Βερετιέφφ έμεινε ως τό τέλος ό κορυφαίος, γιατί τραγουδάει πολλά τραγούδια.

'Η νύχτα προχώρασε και μιιά μπόρα μαζί της. 'Ο άθήρας ανατρίχιαζε, κι' έτραμε από τις βροντές που ζυγώνανε· ό άγέρας σηκώθηκε. 'Ετίναζε ζωηρά τά φύλλα, ύστερα σύχαζε μιιά στιγμή, κι' άπέ φύσασε πιό δυνατά, με μιιά στριγκιά σφυριξιά. Θλιμμένα σκοτάδια απλώθηκαν γλήγορα στη γη σβύνοντας τά στερνά φωτα του ψευριάτου. 'Η βροχή έπεφτε σε χοντρές στάλες. Μιιά άστραπή κοκκινωπή ξεσκισε τά σκοτάδια και ή βροντή σε ρόβολη κατεβαστή άντιβούιζε με ρεκασμό.

— Φεύγουμε γλήγορα, εΐπε ό 'Ιπατόφφ, κι' δε θέλουμε να βραχούμε.

'Ολοι σηκώθηκαν. Σταθήτε. φώναζε ό Βερετιέφφ. 'Ενα στερνό τραγούδι... «Σπίτι μου σπιτάκι μου, καινούργιο σπιτάκι» άρχισε με γιομάτη φωνή τσαγκρουνώντας τις χορδες με τά πέντε δάχτυλα,

και καιτάζοντας με τό κεφάλι ψηλά τη μπόρα που ροδέρριζε.

— «Σπίτι μου σπιτάκι μου καινούργιο μου σπιτάκι» ξανάλεγε ό χορός άθελήτα παρασυρμένος.

'Η βροχή έπεφτε κρουνό τώρα, μα ό Βερετιέφφ τραγουδάει «Σπίτι μου σπιτάκι μου», ως τό τέλος. Άπό καιρό σε καιρό πνιγμένο στις βροντές τό ζωηρό τραγούδι, φαινόταν περισσότερο λεβέντικο στην αντίρα της βροχής και τον άνεμοστρίφουλα. Τέλος ό στερνός ήχος του χορού άντιλάλησε, κι' όλη ή συντροφιά τρέχοντας και γελώντας μπήκε στο σαλόνι. Οί δυο κοπελούλες μάλιστα γελούσανε με την καρδιά τους σηκώνοντας τά βρεμένα κοντά φουστανάκια. 'Ο 'Ιπατόφφ ώστόσο εΐπε και κλείσανε όλα τά παραθύρια. Κι' ό Γέγκορ Καπίτονιτς πάλινεσε πολύ τέτοια προφύλαξη, λέγοντας πως, κατά τη γνώμη της Μαρτόνας Μαρκόβνης, ό λεχτηρισμός περισσότερο δουλεύει στον ανοιχτό άέρα. 'Η ψυχή της τσέπης τον κοίταξε με μάτια ξαφνιασμένα, έκαμε ένα βήμα πίσω, κι' αναποδογύρισε μιιά καρέκλα. Εΐτανε οι μικρές κακοτυχίες που του τυχαίνανε σε κάθε στιγμή. 'Η μπέρα διάβηκε γλήγορα. Οί πόρτες και τά παραθύρια ξανανοιχτηκαν και τό σπίτι γιόμισε από όργες ευωδιές. Φέρανε τό τσάι. Οί ήλικιωμένοι άρ-

μάκρυνση των διεθνών στρατευμάτων και να εκλέγη ο τόπος τον Ηγεμόνα κι' όχι οι Δυνάμεις κ' έτσι να μην είμαστε υπό κηδεμονία αλλά να γενοῦμε κύριοι του άπατού μας. Τότε στην πρώτη διεθνή ευκαιρία θα κατορθώναμε με κάποιο πραξικόπημα να ενωθούμε με την Ελλάδα. Όστε μεταξύ Πρίγκηπα και Βενιζέλου γεννήθηκε διαφωνία και μάλιστα σοβαρότατη. Ο Βενιζέλος υπόβαλε μ' αυτό την παραίτησή του κι' επειδή τον κατηγορεί ο φίλος μας πως είναι άρχομανής είμαι υποχρεωμένος να σάς πω πως στο διάστημα της ύπουργείας του έφτά φορές υπόβαλε παραίτηση την οποία δεν έδεχότανε ο άρμοςτής. Μά τώρα η διαφωνία εΐτανε πολύ σπουδαία και γι' αυτό ο Πρίγκηπας, για να τονε πειράξει περισσότερο, άντι να δεχτή την παραίτησή του, τον άπόλυσε και μάλιστα με τρόπο σκανδαλωδέστατο. Και για να προλάβη κάθε αντίδραση και να τονε θανατώση πολιτικώς, άρχισε τον τρομερό εκείνο πόλεμο ενάντια του βαφτίζοντάς τονε προδότη.

Παραπάνω εξηγήσαμε πως μ' αυτό τον τρόπο η Αύλη έξυπηρετούσε το εξωτερικό πρόγραμμα της, δηλαδή την άπομάκρυνση της Ένωσης. Μ' άλλα λόγια στην περίσταση αυτή τα δυο προγράμματα της Αύλης που άναπτύξαμε, το εξωτερικό και το εσωτερικό, ήρθαν σε κάποια σύγκρουση κ' η Αύλη προτίμησε να υποστηρίξη το πρώτο θυσιάζοντας το δεύτερο για το σκοπό αυτό. Ο Βενιζέλος αφού σύγκαιρα έκαμε διάφευτη κατηγορηματική της κατηγορίας πως δε θέλει την Ένωση και τη δημοσίεψε μάλιστα και στο Λονδίνο «Χρόνος», άποσύρθηκε από την πολιτική σκηνή και επί ένκριτου χρόνου σώπαινε περήφανα άφροντας τα κόμματα της συκοφαντίας να ξεσπανε, όπως συνειθίζε να λέγη, στα πόδια του.

Μά το κακό δε σταματούσε. Οι κύβηκοί δός του κ' έσκουζαν πως ο Βενιζέλος δεν ήθελε την Ένωση και γι' αυτό τάχατες ενώ εΐταν άποφασισμένη από τις Δυνάμεις έμποδίστηκε. Έπρεπε πια ο Βενιζέλος ν' άφήση κατά μέρος τη σιωπή και να μιλήση και για να υπερασπίση την εθνική του τιμή και—το σπουδαιότερο—για να σκορπίση σαν καπνός τις συκοφαντίες που άρχισαν να γίνονται πιστευτές στην Ευρώπη για τρομερή ζημιά του εθνικού ζητήματος. Έβγαλε λοιπόν τον «Κήρυκα» και με τ' άλησμόνητα έθρα του «Γεννηθήτω φώς» εξεστράβωσε τον κόσμο που έχληχτος έβλεπε την καταχθόνια συκοφαντία. Φυσικά ο καταραμένος προδότης έγινε δ

άδικημένος πολιτικός κι' άρχισε ν' άποχτητή συμπάθεια του λαού. Η συκοφαντία άντι να τονε θανατώση τονε δυνάμωσε σημαντικά.

Μά τώρα στο πρόγραμμα του Πρίγκηπα να μην έχη καμιά αντίδραση στους σκοπούς του, έπροστέθηκε κ' ένα νέο στοιχείο. Το πείσμα και το μίσος το θανάσιμο για την έλευθεράστομη άπολογητική άρθρογραφία του Βενιζέλου που ζύπνησε τον κόσμο.

Κ' έτσι άρχισεν ο διωγμός. Ο πόλεμος ο άπαίσιος και έξοντωτικός που έγραφα στο πρώτο άρθρο μου. Όσο ο Βενιζέλος έδυνάμωνε, τόσο ο Πρίγκηπας άνάθε στον άγώνα και σε λίγο κατάντησε κομματάρχης και προσωπικός του αντίπαλος. Για να καταρθώση τον πολιτικό του πνιγμό δε δυσκολεύτηκε να τα μεταχειριστή όλα πέρα-πέρα. Έκαμε όργανό του τη δικαιοσύνη. Άπαγόρευσε την έλευθεροτυπία. Έμποδισε την υπαίθρια συνάθροιση. Κατάργησε τις δημοτικές έλευθερίες και διώρισε αυτός τους δημάρχους για να τους κάνη ό,τι ήθελε. Εΐχε ώργανωμένη δλόκληρη ύπηρεσία κατασκοπείας με μυστικά όργανα για να μαθαίνη—άκούτε;—τι φρονεί ο καθένας. Η χωροφυλακή γίνηκε όργανο κομματικό. Η εκκλησία έβγαζε άφορισμούς κατά των Βενιζελικών στις παραμονές των εκλογών. Ο Πρίγκηπας έκανε εκλογικές περιόσεις κι' έβγαζε λόγους. Γι' αυτόν η πολιτική έξόντωση του Βενιζέλου εΐχε πια καταντήσει ιδέο fixe. Και τα πάθη άναθαν κι' έθίριεβαν τα πείσματα.

Φυσικά η αντίδραση άρχισε πια στα σοβαρά. Ο Βενιζέλος ζητούσε να πολεμήση με τα μέσα που άναγνώριζε το σύνταγμα του 1899 μά κι' αυτά τάβλεπε να κατακουρεύλιζονται στα χέρια του Άρμοςτή. Εΐδε τότες πως πολύ λίγα δικαιώματα εΐχε άφήσει στο λαό για ν' άμύνεται κατά της άθαιρείας κι' έτσι από συντηρητικός γίνηκε φιλελεύτερος. Η άνάγκη λοιπόν της άμυνας εΐτανε η πρώτη αίτία μά όχι κι' η μοναδική. Γιατί δεν πρέπει να ξεχνούμε πως το σύνταγμα εκείνο το κάναμε συντηρητικά για να μπορέση ο Πρίγκηπας να φτιάξη κράτος και ν' άποφύγουμε τα κακά της συναλλαγής. Μά όταν άπελπίστηκεν ο Βενιζέλος πως με το σύνταγμα εκείνο και η πολιτεία έβούλιαζε και η συναλλαγή εΐχε φτάσει στον ύπερτατο της αίσχρότητας βαθμό, δεν εΐχε κανένα πια λόγο για να συμπαθξ το δημιούργημα του. Άν λοιπόν ο Βενιζέλος άπατήθηκε άπατήθηκε ό,χι τόσο στο είδος του πολιτεύματος αλλά στην έχτίμηση της πολιτικής χρηστότητας του Πρίγκηπα. Κι' άπορώ μάλιστα πως τολμούνε και το λένε αυτό για κατηγορία του Βενιζέλου ενώ αυτό, για ένα που έχει δεκα παραδω μυαλό, στο παθητικό του Πρίγκηπα πρέπει να λογαριασθή.

Ός τόσο ή φωνή του δικαίου εύρισκε όλοένα δπαδούς κ' επειδή ούτε έφημερίδες εΐχαν ούτε συλλαλητήρια μπορούσαν να κάμουν, έκαμαν αναφορές στις όποιες φαρδιά-πλατεια έζέθεταν τα παράπονά τους και τονε παρακαλούσαν με όλη τη άπαιτούμενη εύλάβεια ν' αλλάξη πολιτική.

Τις αναφορές αυτές άφου τις ύπόγραφαν πάρα πολλοί πρόκριτοι τω χωριώ, τις επήγαν στο παλάτι κάμποσοι καπετάνιοι από τους διασημότερους των έπαρχιών μας. Και θα ξέρη βέβαια ο κ. δημοκοπανίχτης την περίφημη άπάντηση του Πρίγκηπα. «Εγώ καταπατώ και θα καταπατώ το σύνταγμα γιαί έτσι το θέλω. Και δι μπορέτε να μου κάνετε τίποτα γιατί έμένα μ' έφρεν έδώ ο Τσάρος». Οι άγώνες λοιπόν της Κρήτης οι μυριόνεκροι επήγαν στο βρόντο και το φευγάτο άρμοςτή τον εΐχε φέρει έδώ το ψηλό συγγενολόι του. Μά ως εΐναι δεν πρόκειται γι' αυτό τώρα. Το σπουδαίο είναι πως ο Πρίγκηπας εΐσχιτίρισε τους άσπρομάλληδες καπετάνιους κ' εξακολούθησε την ίδια ταχτική με περισσότερο μάλιστα πάθος. Μά επειδή λέει ο άρθρογράφος, στον παράγραφο που αναφέραμε πως εμείς οι κρητικοί έπρεπε να δείξουμε πειθαρχία χάρη του εθνικού του έργου, ως δούμε—άν κ' εΐπαμε ποιά είναι δά το εθνικό αυτό έργο του—ποιός φταίει και γι' αυτή την έλλειψη της πειθαρχίας. Ξέρει άραγες ο φίλος μας πως ο Βενιζέλος έμήνησε στον Πρίγκηπα πως εΐταν πρόθυμος να φύγη από την Κρήτη άν ο Άρμοςτής τονε θαρρούσε στα σοβαρά έμποδία για την Ένωση; Ξέρει ακόμα πως με το Φούμη τον Κωστή τού πρότεινε να τραδηχτή από την άρχηγία του κόμματός του και ν' αντικατασταθξ από το Σφακιανάκη; Και άτζεμπα ξέρει τι άπάντηση έδωσε ο Πρίγκηπας στο Φούμη; «Δέχομαι με τον όρο να συντάξω εγώ το πολιτικό πρόγραμμα του Σφακιανάκη». Και που ξανακούστηκε οι άνεύθυνοι να φκιάνουν τα πολιτικά προγράμματα των πολιτευομένων; Όστε ποιά από τα δυο είναι τ' άληθινό; οι Κρητικοί δε φανήκανε πειθαρχικοί ή ο Πρίγκηπας δεν τους άφισε να πειθαρχήσουν;

(Στ' άλλο φύλλο τελιώνει)

Χανιά 16 του Νοέβρη 1906

ΧΡΗΣΤΟΣ Μ. ΧΡΗΣΤΟΥΛΑΚΗΣ

χίσανε τα χαρτιά με την άχώριστη συντροφιά του Μποντριακόφ. Ο Άστακόφ έκαμε να ζυγώση τη Μαρία που εΐτανε καθισμένη πλάι στο Βερετιέφ, μά η Ναντέζντα τον έκραξε σιμά της κι' άνοιξε άμέσως μια ζωνη κουβέντα για την Πετρούπολη και τη ζωή της. Κατηγόρασε τις συνήθειες της χώρας. Ο Άστακόφ έκρινε καθήκο του νάν τις διαφεντίψη.

— Άπάνω σε τί φιλονικείτε; ρώτησε ο Βερετιέφ σηκωνάμενος και προχωρώντας προς τη μεριά τους. Η περπατησιά του εΐτανε σιγαλή σ' όλα της τα κινήματα, κι' όταν δεν εΐτανε ζωνημένος φαινότανε σαν άναμελιά, που μόρκαγες να είναι άφροντισιά ή άποστασία.

— Πάντα για την Πετρούπολη, άποκρίθηκε η Ναντέζντα. Ο κύριος Άστακόφ, δέν κάνει άλλο παρά να την παινάη.

— Μια καλή χώρα, εΐπε ο Βερετιέφ. Έπειτα κατά τη γνώμη μου, είναι όλοϋθε καλά. Να βρισκη κανένας κάποιες γυναίκες, συμπαθξτε την ειλικρινάδα μου, και κάποιες μοποτίλιες, κι' ο άνθρωπος δεν έχει τίποτ' άλλο να πιθυμήση.

— Παραξενεύομαι, εΐπε ο Άστακόφ. Εΐναι δυνατό να πιστεύετε πως για έναν άνθρωπο πολιτι-

σμένο, δέν είναι...

— Συφωνώ, διέκοψε ο Βερετιέφ, που μόλη την ευγενικότη του, εΐχε συνήθιο να μην άφήνη να τελειώνουν οι άρχινισμένες φράσεις. Δεν είναι και της άρμοδιότης μου δέν είμαι φιλόσοφος.

— Δεν είμαι και γώ περισσότερο φιλόσοφος, και δέν έχω καμιά πιθυμιά να γείνω. Μά το ζήτημα πρέπει να μπει άλλοιώς...

(Ο Βερετιέφ έριξε μια ματιά στην άδερφή του που του εΐπε μ' ένα άλαφρό χαμογέλιο και με σιγαλή φωνή—Πετρούσα, ψυχούλα μου, πείραξε τον Καπίτονιτς, κανε μου τη χάρη.

Το πρόσωπο του Βερετιέφ έλλαξε ξαφνικά. Και δε μπορέ κανείς να φανταστέ με ποιά θάμα έγεινε όμοιο με του Γέγκορ Καπίτονιτς. Καμιά όμοιότη στα δυο προσώπατα δεν εΐτανε. Ο Βερετιέφ ζάρωνε μόνο λίγο τη μύτη και χαμήλωνε τις γωνίες τω χειλιών του, κ' εΐτανε όμοιος ο Καπίτονιτς.

— Βέβαια, άρχισε να μουρμουρίζη κάνοντας τη φωνή του Καπίτονιτς, η Ματρόνα Μαρκόβνα εΐναι μια γυναίκα δυσέρετη που έχει μια μεγάλη αύστηρότη στα φερσίματα μά είναι γυναίκα με τα ούλα της. Εΐναι άλήθεια ό,τι και να εΐπώ...

— Πως οι δεσποινίδες Μπερουλιέφ τα ξέρουν όλα, διέκοψε η Ναντέζντα κρατώντας με κόπο τα γέλια.

— Τα ξέρουν όλα την άλλη μέρα, εξακολούθησε ο Βερετιέφ με άστεία έκφραση και με βλέμα τόσο τρομασμένο και παρακαλεστικό, που ο ίδιος ο Άστακόφ δε μόρκεσε να μη χαμογελάση.

— Έχετε, εΐπε, μεγάλο ταλέντο στη μιμική. Ο Βερετιέφ πέρασε το χέρι στο πρόσωπό του και τα χαρκτηριστικά του ξαναπήρανε τη συνειθισμένη τους μορφή.

— Ξέρει να κάνη όλο τον κόσμο, φώναξε η Ναντέζντα, είναι ξακουσμένος.

— Και μένα μπορεΐτε να με κάνετε; εΐπε ο Άστακόφ.

— Βέβαια, εΐπε η Ναντέζντα.

— Α, σάς παρακαλώ κάνετε με, είμαστε στην έξοχή, χωρίς τσιρμόνιες.

— Το πιστέψατε, εΐπε ο Βερετιέφ δίνοντας στη φωνή του τον τόνο της φωνής του Άστακόφ μά με τόση τέχνη που η Ναντέζντα μονάχα μόρκεσε να το προσέξη και δάγκανε τα χείλια της.

— Μη θελήστε να το πιστέψτε. Θα σάς εΐπεί για μένα πολλά πράματα.

ΜΕΣ' ΑΠΟ ΤΗ ΝΕΚΡΑ

Του Π. Χόφρ

Της ψυχής τ' απόκλωσμα, πού σβεί μου τή ζωή,
παρηγορήτρα άκάλεστη, γιά σένα μόνο γράφω,
γιατί ή ψυχή μου, ήσκιος ήπιός σέ γάργαρο νερό,
μέ τον καημό του Έναν καιρό, καιρό και μιά φορά,
κάποιο όργισμένο σούρουπο στά δάκρυα θά πνίγει
και θέλω γιά παρηγοριές νά τραγουδάς ένυ
τό βραχμό παράπονο πού μου γράφει τάφο.

Με βγάλαν άφ' τό σπύι μου μέ τό σταβρό στον όμο
κι ανάθεμά τους μούκλεισαν του γυρισμού τό δρόμο
μέ πέρες, μέ ξερόκλαδα, και μέ βαριές βροσιές,
τί σιάθηκα περήφανος, δέν έχτισα έκκλησιές
μυριόπλουμες, μ' όραία ψηφιά και μάργαμα γλυμένα.
κ' οι μάγοι πού μέ μάχουνταν, τους λέγανε μέ πείσμα
πως κάθε άβγή φοβέριζα μέ μάτια άγρυπνιαμένα
τό έβγα του ήλιού, και πως τ' άργό μέξόρμα άφορισμένα
γέτεβα όλόχρυσους βιωμούς, μ' όραία θυσία τό δύσμα.

— "Ω τ' όνειρο πού χάριμα τή φιλιτισία άσπράδα
της πόρτας πού λαχιάριζα νά μέ γλυκαπαντήσεις,
έλεμνητέρα μου έβλαβη, πούθρες νά μέ ραντίσεις
μέ άναστερό ροδόσταμο σιής νέκρας τήν άγριάδα.—

Τώ βασιλιάδων τά παιδιά, πού φίλεψά τα μάννα
στη βραδινή ξαφνιαστικηκαν κι άφτά καμπάνα,
τί στό χαμό της θάλασσας της δύσης τό ρουμπίνι
δράκος φαντάζει φιλοιστός πού αίμα ρηγάδων πίνει.

Κ' έτσι, μέ τό παράπονο στά χείλια και στά μάτια,
τις έκκλησιές άρνήσηκα, μαζί και τά παλάτια.

Σ' ένός κλαμού τό σούρουπο, πού πνίγει τήν ψυχή μου,
νοιώθω μιά σιέρφαν έρημιά τά πεθανά ρηγάτα
βαριά νά σαβανώνει τα, και τρέμω-τρισαλλοί μου-
μήν τά κρουφά μελλούμενα διαβούν τήν ίδια στρατα.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΖΙΑΣ

ΚΑΣΙΔΑΚΙΣΜΟΙ

Στό γερμανικό του βιβλίο σ. 118 ο καθηγητής Χαν-
τζίδακις δίνει ένα απόσπασμα από τους Amherst παπύ-
ρους, όπου βρίσκεται ή φράση Είπον γάρ τῷ Ίσακ δι
κέσμα και λέγει ούκ έχω. Τό δι ή κ. καθηγητής τό
διορθώνει διά. Μά και τυράς δά βλέπει πως τό δι είναι
άνορθόγραφο δεί (=μου χρειάζεται), όπως τό λέγει είναι

— Εέρτε τί ήθοποιός πού είναι, είπε ή Ναν-
τίζντα, παίζει όλους τους ρόλους. Είναι ή διευθυ-
τής μας κι' ό ύποβολίας μας. Κάνει ό,τι θέλει. Ω,
είναι κρίμα πού φεύγει τόσο γλήγορα.

— Άδερφή μου, ή αγάπη σου σέ τυφλώνει, εί-
πε ό Βερετιέφ μέ τόνο σοβαρό, μά πάντα κρατών-
τας τον τόνο της φωνής του Άστακόφ: τί θά εί-
πει γιά σένα ό Κύριος; θά σέ πάρη γιά έπαρχιώ-
τισσα.

Ο Άστακόφ έπιμενε.
— Κάμε μας νά ιδούμε, Πετρούσα, πως ένας
μεθυσιμένος δέ μπορεί νά βγάλη τό μαντήλι του
άπό τήν τσίπη του, ή καλύτερα πως θέλει κανείς
νά πιάση μιά μύγα άπάνω σ' ένα τζάμι και κείνη
ξεφεύγει άπό τά δάχτυλά του ζουζουνίζοντας.

— Είσαι παιδάκι: σωστό, άποκρίθηκε ό Βερε-
τιέφ.

Όσοσο ζύγωσε στό παραθύρι όπου σιμά καθό-
τανε ή Μαρία κι' άρχισε νά περιτριγυρίζη τά δά-
χτυλά του στό τζάμι άπάνω κάνοντας και τό ζου-
ζούνισμα της μύγας μέ τά χείλια του. Θά λεγε
κανείς πως άληθινή μύγα δέρνεται κάτω άπό τό
χέρι του.

Η Ναντίζντα ξέσπασε στά γέλια κι' όλοι τή

άνορθόγραφο λέγει. Σά νά βιάστηκε ή κ. καθηγητής, και
τό κακό είναι πού τώρα θά επιμένει όλη του τή ζωή πως
τό δι έννοεί διά.

Στό ίδιο του βιβλίο σ. 72 ρωτά, ή θά τολμήσουμε νά
πούμε ή άπανωσιά του τριγώνου. Όχι, δέ θά τολμή-
σουμε τέττα πράμα γιά διό λόγους

1ο γιατί τά προπαροξύτονα ισσούλλαβα ούδέτερα μένουν
προπαροξύτονα και στη γενική, ώστε έμεις θά λέμε τρι-
γώνου, άφίνοντας τό τριγώνου στους σόλοιους
2ο γιατί, όπως θάν τον πληροφρήσει ή άδερφός του, τά
τρίγωνα δέν έχουν άπανωσιά ή επιφάνεια, εξόν άν έν-
νοεί του Ζαχαράτου τά τρίγωνα. (Πρέπει νά είναι φρι-
χτά άστοιχείωτος).

Στό ίδιο μέρος ρωτά, ή θά τολμήσουμε και νά πούμε
ή άπανωσιά της δεληνης, της γής. Άπό δείχνει πως
μιλεί γιά πράματα πού δέ διάβασε (σύμφωνα μέ δικό του
πιστημονικό τρόπο), επειδή ίσα ίσα στό φεγγάρι, στη γή
κτλ. έφάρμοσε ή Πάλλης τον όρο άπανωσιά.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

ΕΝΑ ΓΡΑΜΜΑ

(Δημοσιεύθηκε στα τελευταία «Παναθη-
ναία», έτος Ζ. τεύχος 147 σελίδα 98)

Φίλε κ. Μιχαηλίδη,

Καλοζωγραφίζοντας τον Καρκαβίτσα στό τελευ-
ταίο φύλλο των «Παναθηναίων» ή Ξενόπουλος άνα-
φέρει κάποιο λόγο μου σέ χρόνια περασμένα γιά κεί-
νον. Ο Καρκαβίτσα, είπα, «δέν ξέρει νά σύρη τό
χορό των ιδεών». Ο λόγος μου αυτός, βγαλμένος,
άν καλά θυμάμαι τόρα, σέ στιγμή μιάς άμυντικής
δρμής άπό ένα πόλεμο άδικο, καθώς νομίζω, και
κάπως μέ πρόχειρα όπλα, όσον κι άν είταν ή άφορ-
μή του ευγενική: ή λόγος μου αυτός, καθώς τον άνα-
φέρει ή Ξενόπουλος άπομονώνοντας κι άποχωρίζοντας
άπό τό άλλο του κορμί τό άχώριστο, δέν έχει τον
τόπο του, και σχεδόν δέ δίνει νά καταλάβη του
άναγνώστη τί έννοούσα μέ αυτόν. Κάθε λόγος τέ-
τοιος είναι σαν τήν εικόνα πού θέλει νά τή βλέπεις
μέ τήν ταιριαστή κορνίζα της και μέ τό φώς πού
της πρέπει: άλλωτίως τήν εικόνα τήν άδικείς και
τή χάνεις.

Τεχνίτης πού στοχάζεται, και πού πλάθει τό
στοχασμό, σαν τον Καρκαβίτσα, πως μπορεί νά μνή
είναι άνθρωπος της Ίδεας! Πως μπορεί νά μνή ξέρη
πως ασέρνεται ή χορός των ιδεών» αυτός πού σύνθεσε
τό «Ζητιάνο», κι πού πέταξε τον Άρχαιολόγο»,
τό έργο πού φάνηκε, —καθώς άλλοτε τό διαλάθησα
σέ μιάν όμιλία μου—σαν έπική σάτυρα της παρα-

μιμηθήκανε στην κάμαρα. Μόνο ή Μαρία δέν άλ-
λαξε πρόσωπο, και τά χείλια της πήρανε μιά έκ-
φραση άυστηρή: σήκωσε τά μάτια πού τά κράταε
χαμηλωμένα, και ρήχνοντας μιά ματιά σοβαρή στό
Βερετιέφ.

— Είμαι πολύ τιμητικό, είπε, νά κάνη κανείς
τό μπουφόνο.

Άμέσως ή Βερετιέφ πήρε τά χέρια του άπό τό
γυαλί, γύρισε ξαφνικά, και σαν έκαμε δυό τριά βή-
ματα στην κάμαρα βγήκε στην ταρατσα κι' άπό κεί
στον κήπο πού είτανε τέλεια σκοτεινισμένος.

— Τί διασκεδαστικός άνθρωπος ή Πέτρος Άλέ-
ξιεβιτς, φώναξε ή Γέγκορ Καπίτονιτς χωρίς ν' άφι-
ση τά χαρτιά. Πρέπει νά κάνω νάν τότε γνωρίση και
ή Ματρόνα Μαρκόβνα.

Η Ναντίζντα σηκώθηκε και ζυγώνοντας τή Μα-
ρία: Τ' είπες στον άδερφό μου; ρώτησε.

— Τίποτα, άποκρίθηκε ή Μαρία.

— Πως τίποτα, είν' άδύνατο, έλα.

Και περνώντας τό χέρι κάτω άπό της φιλε-
νάδας της τήν έσήκωσε και τήν τραβήξε μέσα στον
κήπο. Ο Άστακόφ τις άκλούθησε μέ τά μάτια
ξαφνιασμένος, κ' έκαμε νάκουστει ένα χούμ, άπο-
δοκιμαστικό. Μά σαν κανένας δέν πρόσεξε στην κα-

στρατημένης ρωμισόνης και μαζί σαν έλιπιδόφορο
τραγουδι της έλληνικής ψυχής;

Μά τάχα είταν έτσι όπως όπως ριμμένος ή λόγος
μου; Δέ θέλω νά τον ξαναπροσέξω, δέ θέλω νά τον
ξαναθυμηθώ, και δέ φροντίζω πιά: μπορεί και στό
ζήτημα τότε νά είμουν έγώ πού πολύ στό άδικο, πε-
ρισσότερο στό δικίο έκείνος. Μου φαίνεται πως μέ τό
χορό των ιδεών ήθελα νά σημειώσω κάποιες ιδέες ξε-
χωριστής τάξης, ζένης γιά τον Καρκαβίτσα. πού
είναι μαζί κάτι πού λίγο, μά και πού πολύ άπό της
τάξης αυτής τους πολίτες: ποιητής.

Ο Ξενόπουλος μάς λέει ακόμα γιά τον Καρκα-
βίτσα: «Ένώ ή γλώσσα του δλονέν γίνεται δημο-
τικωτέρα, δέν χωνεύει τον κ. Ψυχάρη και τους Ψυ-
χαριστάς» κτλ. Δέν χωνεύει τάχα και τον έκυτό
του ή Καρκαβίτσα; Γιατί και τί άλλο τάχα είναι
στην ούσια του, αυτός ή Ψυχαρισμός, άμα στοχα-
στής, όρθά, τον Ψυχάρη, σαν κορυφαίο άντιπρόσωπο
μιάς ιδέας, κι όχι σά βουλευτή πού μοιράζει ρουφέ-
τια, και τί άλλο είναι αυτός ή ψυχαρισμός, παρά νά
γράφης, και ή γλώσσα σου δλονέν νά γίνεται δημο-
τικωτέρα; Μά δέν είναι δημοτική ή γλώσσα πού
γράφει ή Ψυχάρης; Μπορεί και νά μνή είναι: σύμ-
φωνα μέ τό νόημα πού δίνεις της λέξης «δημοτική»,
ή Ψυχάρης γράφει και και δέ γράφει τή δημοτική.
Άπαράλλαχτα μπορεί νά πούμε γιά τό Δάντη και
γιά τό Μιστράλ πως γράφουν και δέ γράφουν τή δη-
μοτική. Θρίαμβος του Ψυχάρη είναι, και πιστεύω
πως τίποτε άλλο δέ θά ποθή τόσο σαν και τούτο:
«Νά γράφουμε και ή γλώσσα μας νά γίνεται όλο-
νέν δημοτικωτέρα». Άν τότε διαλαλούμε ή άν δέν
τον άναγνωρίζουμε, άν τον προσκυνάμε ή άν τότε
σκυλοβρίζουμε, αυτά καταντάν νά μνή έχουνε σημασία.
Ξέρουμε άπό τήν Ιστορία πως καμιά φορά τούτο
είναι τό μεγαλειό ένός ανθρώπου νά τον άρνούμα-
στε, νά τον άπκηρύτσουμε, και νά πατάμε στό δρό-
μο πού πάτησε. Τον Εύριπίδη τί μεγάλος πού είτανε
τόνε δείχνει πού πολύ ή Άριστοφάνης: τον έδερνε μέ
τή σάτυρα του, όμως άεχρήτο αυτού του στόματος
τῷ στρογγύλω».

Μέ τους εγκάρδιους χαιρετισμούς μου
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Σημ. του «Νουμά»

Κάτου άπό τό γράμμα του Παλαμά κρημίζεται έτσι: σαν
ούρίσκα μιά σημειοσούλα πούστικη του κ. Μιχαηλίδη, μα-
θές, γιά τον Ψυχάρη πού «δέν ξέρει ή δέ θέλει: νά γράφει
Έλληνικά» (ή κ. Μιχαηλίδης τό λέει αυτό), και πού ή
κ. Μιχαηλίδης τον σέβεται ως σύμβολο μόνα κτλ. Δέν
ξέρουμε άν είταν καμιά άνάγκη τό γράμμα του Παλαμά
νάχει και ούριστα, μά όστοςο κρίνουμε καλό να παρατήρη-
ρήσουμε στον κ. Μιχαηλίδη, μέ όλο τον πρεπούμενο σε-
βασμο, πως μπορούσε νάρίσει άπειράχτο τό γράμμα του
Παλαμά και νά μάς πει σ' άλλη σελίδα του περιοδικού
του τις σοφές του παρατήρησε κ' επιούλαξε.

κή του όρεξη ζύγωσε στό τραπέζι και κοίταξε τό
παιχνίδι: μέ στάση σοβαρή κι' άξιώπρεπη, περισότε-
ρο άπό τή συνειθισμένη του. Οι δυό φιλενάδες δέ
γυρίσανε παρά ύστερα άπό μιά ώρα. Ο Βερετιέφ
τις άκλούθησε μέ συλλογισμένη όψη.

— Τί όμορφη νύχτα, φώναξε ή Ναντίζντα μπαί-
νοντας. Τί όμορφα πού είναι μέσα στον κήπο.

— Α, ναι αλήθεια, είπε ή Άστακόφ ζυγώνον-
τας τή Μαρία, μέ τό μεγάλο του δάχτυλο χαμένα
στό άνοιγμα του γελίκου του—Είσαστε σεις πού εί-
δα χτές μέσα στον κήπο, τή νύχτα;

Η Μαρία τον κοίταξε στα μάτια, κι' ή Βερε-
τιέφ σούφρωσε τά φρύδια μέ τρόπο σά νά ρώταε
τή Μαρία και τον Άστακόφ.

— Μου φάνηκε πως άκουσα νάπαγγέλνεται τον
Άντζάρ, ξανάειπε κείνος.

— Είμωνα έγώ ναι, μόνο δέν άπάγγελα, για-
τι ποτές δέν άπαγγέλνω.

— Μά όστόσο, δεσποινίδα....

— Άπατηθήκατε, είπε ψυχρά κι' άπότομα κείνη.

— Ποιό είναι αυτό τό ποίημα; είπε διακοφτοντας
ή Ναντίζντα πού φαίνότανε συγκινημένη.

— Αυτός ή Άντζάρ είναι ένα δέντρο φαρμακερό;

— Ναι, είπε ή Άστακόφ.

ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Ο ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΣ

Μουπανε μερικοί φίλοι πώς εΐτανε πατριώτης μου, πώς πέρασε ο δύστυχος τὰ περισσότερα τῆς ζωῆς του χρόνια στὰ ξένα και πώς τώρα γυρνοῦσε πίσω στὸ νησάκι μας. Εὐτὺς γεννήθηκε μέσα μου κάποια περιέργεια γι' αὐτὸ τὸν ἄνθρωπο. "Ἦθελα σώνει και κλά νά τονε γνωρίσω. Κι μιὰ Κυριακὴ, σὰν τὸν εἶδα νὰ περπατῆ μονάχος στὴν προκουμαία τῆς Σμύρνης, δὲν εἰδίσασα νά τον σιμώσω, νὰ του πῶ ποιὸς εἶμαι και νά τον ἀρωτησω πὼς εἶτυχε νὰ μείνη τόσο καιρὸ στὴν κρῦρα ξενιτιά. Μοῦ πρότεινε νὰ καθίσουμε ἔξω ἀπὸ κανένα καφενεῖο γιὰ νὰ τα ποῦμε. Καθίσκαμε. Εἶταν προῖ ἀκόμα.

Στὴν ἀρχὴ τὸν κοίταξα κλά-κλά ἀπὸ τὴν κορφή ὡς τὰ πόδια. Θὰ εἶταν ἀπάνω κάτω σαρανταπέντε χρονῶν, λιγνός, μ' ἓνα πρόσωπο εὐγενικό, μὲ μεγάλα καστανά μάτια και μὲ κατὰμαυρο μουστάκι. Κι' ἀρχισα ἔπειτα νά του ζητῶ πληροφορίες διάφορες ἀπὸ τὴ ζωὴ του.

«Πρέπει νὰ σου πῶ τὴν ἱστορία ὅλη τῆς ζωῆς μου εἶπε κι' ἀρχισα ἀμέσως τὴ δῆγηση.

«Εἶδα κ' ἐγὼ, φίλε μου, τὸ φῶς κι' ἐνοιωσα τὴ ζωὴ στὸ ἴδιο μὲ σὲ νησάκι. Μικρὸς εἶμαι ἄρρανος ἀπὸ πατέρα. Τὰ πρῶτα γράμματα τῶμαθα ἀπὸ κάπιο παπᾶ. Δεκαπέντε χρονῶν βγήκα ἀπὸ τὸ σχολεῖο και ρίχτηκα μέσα στὸ καραβι. Ἀπὸ μικρὸ —εἶν' ἀλήθεια μ' εὐχαριστοῦσε ἡ θάλασσα. "Ἦθελα ἡ ζωὴ μου ὅλη νὰ ξεφυλλιστῆ ἀπὸ κωκὴν στὴν κουβέρτα τοῦ καραβιοῦ, κάτω ἀπὸ τὴ σικὰ πού ρίχνουν οἱ σταύρωσες τῶν σκοινιῶν και τῶν παννιῶν. Οἱ ἀνέμοι κ' οἱ φουρτούνες πού σ' ἄλλους προξενοῦν φόβους, στὴ δική μου τὴν ψυχὴ χαρίζαν κῆτι σὰ μέθης ναρουρίσματα γλυκά. "Ἦμουν—ἔλεγχον ὅλοι—γεννημένος γιὰ ναύτης. Μὰ μήπως δὲ κι' ὁ πατέρας μου κι' ὁ παππούς μου κι' ὁ πρόπαππὸς μου δὲν εἶταν θαλασσινοί; Τέλος πάντων ἔκαμα πολλὰ ταξίδια κ' εἶδα πολιτείες. Τὸ καλοκαίρι στὴ θάλασσα, τὸ χειμῶν στὴ γλυκειὰ πατρίδα. Τὴ ὁμορφὴ λές αὐτὴ τοῦ ναύτη τοῦ νησιῦ μας ἡ ζωὴ; Νὰ ταξιδεύη κανένας, νὰ θαλασσομαχαχῆ, νὰ μαλλῶνῃ μὲ τὴν ὀργὴ τῆς προβέντζας και μὲ τῆς τραμουτάνας τὴ μάνητα ὀχτῶ-ἐννιά μῆνες τὸ χρόνον, και νὰ μὲνη τρεῖς-τέσσερες μῆνες νὰ ζῆσαι μέσα στοῦ σπιτιοῦ τοῦ τῆ γαλήνη κοντὰ στὰ γαπημένα πλά-

— "ὦ, ὅπως ἡ ντάτουρας... θυμασκι, Μάσσα, πόσο οἱ ντάτουρας εἶναι ὁμορφοὶ στὸ μπαλκόνι μας, στὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ μὲ τὰ μακρὰ τους ἄσπρα φύλλα, και τί μουροδιὰ ξεχύνουνε γλυκειὰ, διαπεραστικὴ κι' ἀπιστη...

— "Ἀπιστὴ μουροδιὰ εἶπατε, δεσποινίδα;

— Ναι, ἀπιστὴ. Γιατί ξεχονιάζασατε; Λένε πὼς εἶναι ἐπικίνδυνη, κι' ὥστόσο σὰς τραβάει. Γιατί ἔ, τι εἶναι κακὸ τραβάει και ξεγελάει; γιατί τὸ κακὸ μπορεῖ νάχη καλωσύνη;

— "ὦ! ὦ, πῶσαμε σ' ἀφαιρέμενες φιλοσοφίες, εἶπε ὁ Βερετιέφ.

— Ὁ κύριος ἔχει δικιο, εἶπε ὁ Ἀστακόφ τὸ γυρίζετε τὸ ζήτημα. Θέλω νὰ εἶπῶ πὼς ἀπάγγειλα χτὲς στὴ Μαρία Παυλόβνα στίχους πού τῆς κάμανε ἐντύπωση, και μιὰ ἐντύπωση... μᾶλο πού εἶχε εἰπωμένα...

— Ἐμπρός, εἶπε ἡ Ναντιζντα γιὰ νὰ τελειώσῃ, ἀπάγγειλτε τους ἀκόμα μιὰ φορὰ.

Ὁ Ἀστακόφ πῆρε στάση κι' ἀπάγγειλε τὸ ποίημα τοῦ Πούσκιν.

— Πολὺ ἐμφαιτικό, εἶπε ὁ Βερετιέφ χωρὶς νὰ τὸ θέλει.

— Βρίσκεται τὸ ποίημα αὐτὸ πολὺ ἐμφαιτικό;

σματα πού μ' ὅλη τὴν ψυχὴ του λατρεῖ και πού μαζί μ' αὐτὰ θὰ γιορτάσῃ χαρούμενος τὴς ὄνιρεμένες τοῦ χειμῶνα σκόλες, πούναι στεφανωμένες μὲ τόσα ὠραῖα κι' ἀξέχαστα ἔθιμα!

Εἶχαν περάσει τέσσερα χρόνια ἀπ' τὸ πρῶτο μπακάρισμά μου μὲ καράβι. Εἶταν χειμῶνας· βρισκόμουν στὸ νησί και ξεχειμῶνιζα κοντὰ στὴ μανουῖλα μου. Μιὰ Κυριακὴ—ἄχ! πὼς νὰ κάνω νὰ ξεχάσω αὐτὴ τὴν ἱστορία;—ἦρθ' ἀπὸ τὴν ἐκκλησιὰ στὸ σπῆτι, πῆρα ἓνα κάθισμα, κάθισα κοντὰ στὸ παράθυρο και συργανούσα τὸ λιμάνι μας πού εἶταν γεμάτο ἀπὸ καράβια. Ἡμέρα, ἂν και Γεννάρη ἡμέρα, ἡλιόλουστη. Κ' ἔβλεπα ἀχόρταγα τὸμορφο πανόραμα πού ξετυλιγότανε μπροστὰ μου. Φαντάζεσαι τί χάρη εἶχε τὸ μοναδικὸ κείνο σύμπλεγμα τῶν καταρτιῶν, σημαῶν, σκοινιῶν και ξαρτιῶν μέσα στὴν πλημμύρα τοῦ χαϊδευτικοῦ φωσιοῦ τοῦ ἡλιοῦ. Ἀξέφουο ἡ ματιὰ μου ἔπεσε στὸ παράθυρο ἐνὸς γειτονικοῦ σπιτιοῦ. Ἐκεῖ καθότανε δειλὰ και συνεσταλμένα ἓνα οὐράνιο πλασματάκι, μιὰ χιλιόμορφη μορφὴ δεκοχτῶ ἀπάνω-κάτω χρόνω. Δὲν τὴν ἤξερα, γιατί δὲν εἶχε ἀνατραφῆ στὴ γειτονιά μας· μεγάλωσε στὸ παλιὸ τους τὸ σπῆτι. "Ἀχ! γιατί νὰ τὴν θυμοῦμαι ἀκόμη;... "Ὅταν, φίλε μου, τὰ γεμάτα πάθος και ζωὴ γαλανὰ μάτια τῆς ἀντίκρυσαν τὰ δικὰ μου, ἐνοιωσα τὸ κορμί μου νὰ σπάρταρξ ἀπὸ κάποια ἡδονικὴ φοικίαση. Ἡ ἀχάριστη κόρη!... "Ὅχι; δὲν εἶναι αὐτὴ ἀχάριστη· ἀχάριστος και σκληρὸς εἶναι ὁ κόσμος;... Ἐκαθηκον τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς μου... Πέρασαν τόσα χρόνια, μὰ ὁ πόνος μου εἶναι φρέσκος ἀκόμα... "Ὅχι, ὄχι, δὲ θὰ ξεχάσω ποτὲ αὐτὴ τὴν ἱστορία».

Στάθηκε ἔδῳ, και καμῶθηκε πὼς θὰ σκύψῃ νὰ παρῆ ἓνα μολυβάκι πού τοῦπτεσε ἀπὸ τὸ χέρι. Τὸ βέβαιο εἶναι πὼς ἤθελε νὰ μου κρύψῃ κάπιο δάκρυ πού θόλωσε τὰ μεγάλα καστανά του μάτια.

«Μὰ κ' ἐκεῖνη, ξακολοθήσε σὲ λιγάκι, φάνηκε πὼς κῆτι πολὺ σοβαρὸ ἔπαθε, ὅταν ἀντίκρυσε τὴν ἐδικὴ μου ματιὰ. Μὲ θεωροῦσε πολὺ ὦρα, ὕστερα μοῦ χαμογέλασε ἀγγελικὰ κι' ἀποτραβήχτηκε ἀπὸ τὸ παράθυρο. Τέλειωσε. Ἡ κοσμοπόστρα ἀγάπη ράντισε τὰ πῶ γητεμένα τῆς μύρα, τὰ φίλτρα τῆς, στὴς ψυχῆς μας. Κι' ἀπὸ τότε ζούσαμε μὲ ματιές γλυκειές. Ὁ κόσμος ὅλος θαρροῦσαμε πὼς εἶταν δικὸς μας. Γιὰ μὰς λές κ' ἐξημέρωνε και βράδιαζε. "Ἔτσι, μὲ τόσα θεόγλυκα ὄνειρα, περνοῦσε ὁ καιρὸς. "ὦ! δὲν ὑπάρχει ἄλλο πρᾶγμα, φίλε μου, πικρό-

ρώτησε ὁ Ἀστακόφ.

— "Ὅχι τὸ ποίημα. Συμπαθάτε με, μὰ μοῦ φαίνεται πὼς δὲν ἀπάγγειλατε μ' ἀρκετὴ ἀπλότητα. Οἱ στίχοι λένε ἀρκετὰ μονάχοι τους. Δὲ λέω, μπορεῖ και νὰ γελιέμαι...

— "Ὅχι, δὲ γελιέται ποτέ, διέκοψε ἡ Ναντιζντα.

— "ὦ, τὸ ξέρουμε, εἶπε ὁ Βερετιέφ, εἶμαι στὰ μάτια σου καμιά μεγαλοφυΐα, γιομάτος ἀπὸ προτερήματα πού τὰ ξέρω ὅλα και μπορῶ ὅλα νὰν τὰ κάμω. Κατὰ δυστυχίαν ἡ τεμπελιά μου... ἀντιτίκεται, δὲν εἶναι ἀλήθεια;

— Ἐξέρω κείνο πού ξέρω, εἶπε ἡ Ναντιζντα, σηκώνοντας τὸ κεφάλι.

— Κατὰ μὲνα, εἶπε ὁ Ἀστακόφ, δὲν τὸ φιλονικῶ, μπορεῖ νὰ ξέρτε καλύτερα ἀπὸ μὲνα· δὲν εἶναι τῆς δουλειᾶς μου.

— Σὰς παρακαλῶ νὰ μὲ συμπαθάτε, εἶπε ὁ Βερετιέφ μὲ κίνημα ἀνυπομονησίας.

Τούτῃ τῇ στιγμῇ τὸ παιχίδι τέλειωσε: "Α, και Βλαδίμηρε Σέργιεβιτς, εἶπε ὁ Ἰπατόφ σηκωνάμενος, ἓνας ἀπὸ τοὺς γειτόνους μας πολὺ ἄξιος και λαμπρὸς ἄνθρωπος, μοῦ εἶπε νὰ σὰς παρακαλίσω νὰν τοῦ κάνετε τὴν τιμὴ νὰ πάτε στὸ χορὸ του. Λέω χορὸ. Εἶναι δηλαδὴ μιὰ χορευτικὴ βραδειὰ,

τερο ἀπὸ τὴν ἐνθύμηση μιᾶς εὐτυχίας σβυσμένης!...

"Ἀκουε. Πέρασαμε δυὸ μῆνες ἔξωχα, ἀγαπημένα, ζηλευτὰ. Κανένας δὲν ἤξερε τὸ κρύφιο μυστικὸ μας. Τὴ λίμνη τῆς χαρᾶς μας δὲν ἐρρυτίδωνε οὔτε τὸ παραμικρὸ κυματάκι. Μὰ μὲ πόσῃ ἀπονιά ἐρχεται πάντα ὁ καιρὸς νὰ μαράνη τῆς εὐτυχίας μας τὰ ρόδα! Ἐνα βράδυ—δύσεχο βράδυ!—τραβούσα ἀπ' τὸ γιὰλὸ γιὰ τὸ σπιτάκι μου. Ἐκείνη—Χρῶσω τῆς λέγανε—στεκότανε στὴν πόρτα τοῦ σπιτιοῦ τῆς. "Ἀμα μὲ εἶδε νὰ περῶ μ' εἰμίωσε και μ' ἓνα τεχνικὸ κίνημα μούβαλε στὸ χέρι ἓνα γραμματάκι. Τὸ διάβασα ὅταν ἔφτασα στὸ σπῆτι μου. Νὰ τί ἔγραφε· τὸ θυμοῦμαι ἀκόμη ἀπ' ὄζω. «Νικολάκη μου, δὲν ξέρεις τί ὀποφέρω. Πρόκειται νὰ μ' ἀρραβωνιάσουν. Ὁ Θεὸς νὰ μὴν το δώσῃ. Εἶμαι καταλυπημένη. "Ἀχ! τί νὰ κάνω; "Ἄν ἐγὼ ἀρραβωνιαστῶ μ' ἄλλον, σὺ τί θὰ γίνῃς; Μὰ μπορῶ και ν' ἀντισταθῶ ἢ νὰ πῶ ἓνα λόγο; Τὰ ξέρεις τὰ ἔθιμά μας τὰ καταραμένα». Μόλις τὸ διάβασα, φίλε μου, ἐνοιωσα νὰ μου σκεπάζῃ τὰ μάτια ἓνα σκοτάδι, και νὰ μου τρώῃ τὴν καρδιὰ ἓνας βαθὺς πόνος. "Ὀλη κείνη τὴ νύχτα κυλιόμουν ἀγρυπνος στὸ κρεβάτι μου. Τὸ πρῶτ' ἄμα μὲ εἶδε ἡ μανουῖλά μου ἡ φτωχὴ,—ἡ μάννα μου πού δὲν εἶχε ἄλλο τίποτα στὸν κόσμο ἀπὸ μὲνα,—κατακίτρινο, μ' ἐρωτοῦσε ἀνήσυχη ἂν εἶμουν ἀνήμπορος. Τῆς εἶπα πὼς εἶχα μιὰ μικρὴ ἀδιαθεσία. Ὑστερα νύθηκα και κατέβηκα στὴν ἀγορὰ. Ἐκεῖ—ὠμίμενα—ἔμαθα πὼς ἀρραβωνιάσαν τὴ Χρῶσω οἱ γονιοὶ τῆς μὲ κάπιο καπετανόπουλο. Ἐτρεξα στὸ σπῆτι· εὐτὺς λυσοσασμένος. Βλαστημώντας τὴν κοινωνίαν και τοὺς ἀνόητους νόμους τῆς πῆρα, χωρὶς τὴ θέληση τῆς μάννας μου, τὰ ρούχα μου κ' ἐφυγα στὴ Σμύρνη χωρὶς, ἀπ' τὸ θυμὸ μου, νὰ τῆς φιλήσω τὸ χέρι. Ἀπὸ κεί πῆγα στὴν Ἀμερικὴ, ὅπου ἔκανα τὸ ναύτη παραπάνω ἀπὸ εἰκοσιπέντε χρόνια. Εἶναι σωστὸ πὼς συχνὰ τῆς ἔγραφα τῆς μητέρα μου και συχνὰ τῆς ἔστελνα χρηματάκια. Μὰ κ' ἐκεῖνη μοῦγραφε ταχυκλιώτατα. Τὰ γράμματα τῆς ἐκεῖνα! Μὲ πόσα δάκρυα εἶταν περечυμένα! Μοῦγραφε πάντα και μοῦγραφε νὰ γυρίσω πίσω στὸ νησάκι μας, νὰ με δῆ. Νὰ σου πῶ, θὰ τόκανα· μὰ κάποια δύναμη ἀνυπότακτη μούφραζε τὸ δρόμο. Πρὶν ὅμως ἀπὸ δυὸ μῆνες ἔμαθα πὼς ἀπ' τὴν ξενιτιά μου ἡ ἀμοιρὴ μου μάννα πέθανε. Περιέργο! Ἀπὸ τότες ἡ φόνισσα κείνη δύναμη χάθηκε ἀπὸ μπρός μου.... Ἀλλοίμονο! Ἀθελά μου ράνηκα κακὸς κι' ἀχάριστος στὴ μάννα μου. Ἀ-

χωρὶς ταιριμῶνες. Θ' ἀρχότανε νὰ σὰς προσκαλίσῃ ὁ ἴδιος, μὰ φοβήθηκε μὴ και σὰς ἀνησυχίσῃ.

— Συμπαθάτε με, ἀποκρίθηκε ὁ Ἀστακόφ, πρέπει νὰ γυρίσω σπῆτι μου.

Τὴ πιστεύετε τάχα; αὐριο θὰ δοθῇ ὁ χορὸς γιὰ τὴ γιορτὴ του. Ὅταν τοῦ κάμετε τόση εὐχαρίστηση! Καὶ δὲν εἶναι παρὰ δέκα βέρτσια ἀπὸ δῶ. "Ἄ θελτε πάμε μαζί.

— Καὶ μπορεῖτε, διέκοψε ἡ Ναντιζντα, νὰ μ' ἀγγαζάρετε ἀπὸ τώρα γιὰ τὴς καντρίλιες. Οἱ ἄλλοι χοροὶ εἶναι τώρα πιασμένοι.

— Εἶσατε πολὺ καλοί. Καὶ γιὰ τὴ μαζούρκα εἶσατε ἀγγαζαρισμένη;

— Ναι... ὄχι, ὄχι. Εἶμαι λεύτερη.

— Τέλος θάχω τὴν τιμὴ...

— Θὰ πάτε λοιπὸν στὸ χορὸ πολὺ καλὰ, μ' εὐχαρίστηση.

— Μπορῶ, φώναξε ὁ Ἰπατόφ, ὁ Ἀκελίνας θὰ καταμαγευτῇ· φώναξε λοιπὸν μπράβο, Μποντριακόφ!

Ἡ ψυχὴ τῆς τσέπης θέλησε ὅπως πάντα νὰποκριθῇ σιωπηλὰ, μὰ πιστεύε καλὸ πὼς ἔπρεπε νὰκουστῆ ἓνα μπράβο κούφιο και φλεματικό.

★

Θελά της κ' ή Χρύσω φάνηκε σε μένα θπιστη γιατί ξέρεις πώς στον τόπο μας για τέτοια ζητήματα το κορίτσι μήτε να πη τίποτα μπορεί μήτε να κάνει.....»

— Και τώρα πώς, λένε, για την πατρίδα.

— Ναι, φίλε μου, τώρα πάω στο νησάκι μου να χύσω ένα δάκρυ μετανόιας στον τάφο της μανούλας μου κ' ένα δάκρυ συχώρεσης στα χαλάσματα του βωμού της πρώτης μου αγάπης.

Καστελλόριζο.

MIX. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΘΑΙΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ

(Βλάχικο)

Το βράδι με βαθύπονο τραγουδάς ή καρδιά σου και τόσο το τραγουδί της είτανε πικραμένο, που ζύπνησαν τα λουλουδά θλιμένα για να πούνε: Πιά είν' ή δύστυχη καρδιά που τραγουδά το βράδι;

"Ότα χαλνάνει μιά φωλιά την κλαίει ή αγέρας και τα πουλάκια λένουνε στον ήλιο που θα δώσει: "Όμορφα τραγουδήσαμε τις λαμπρές σου αχτίδες.

"Από έρωτα πολύ ποφέρνει ή καρδιά μου.

Μέσ' στα πράσινα τα στάρια ήρθε μιά κοπελιά και σαν μεϊδε πικλιάρει μούπε πώς θα μου μιλήσει λόγια, λόγια τρυφερά πουθενά ναί' ολο γλύκα, ολο χόδι, ολο γηραιά. Και μου είπε μέσ' στα στάρια, μέσ' στα βόδα τα πολλά: Πώς θάναι το μνημούρι μου, πιά άνθια θα φυτρώσουν απάνωθι σάφτό.

Τί θα είπει ή τάφος μου βλέποντας πώς πεθαίνω με τόση έγκαρίστηση!

Θέλω βαθύς ναίναι ήφτος, βαθύς να μην άκούω πιά την άσχημη λαλιά σου, μήτε κείνα που ή άνεμος στα λουλουδάκια λέει, μήτε του παραθύρου σου το χτύπο να άκούω πότα φυσάει με όρμη τάνοίγει ή αγέρας.

Το βράδι με βαθύπονο τραγουδάς ή καρδιά σου και τόσο το τραγουδί της είτανε πικραμένο, που ζύπνησαν να λουλουδά θλιμένα για να πούνε: Πιά είν' ή δύστυχη καρδιά που τραγουδά το βράδι;

Νοέβρης, 1906

Μεταφρ. Ν. Α. ΖΑΧΑΡΙΑ

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Για την Ελλάδα αρ. 10. — Για το Έξωτερικό
φρ. χρ. 10.

20 λεπτά το φύλλο λεπτά 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στα κιάθκια της Πλατείας Συντάγματος, Όμόνοιας, Όπουργείου Οικονομικών, Σταθμού Τροχιδόρομθ, (Όφθαλματρείο), Βουλής, Σταθμού ύπόγειου Σιδηρόδρομου (Όμόνοια), στο καπνοπωλείο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα), Έξάρχεια, στα βιβλιοπωλεία «Έστίας» Γ. Κολάρου και Σακέτου [όδος Σταδίου, άντικρθ στη Βουλή]. Στο Βόλο, βιβλιοπωλείο Χριστόπουλου.

Η συντροπή πλερώνεται μπριστά κ' είναι ενός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

ΚΑΙ

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ

της Βουλής ή κ. Λεβίδης! "Ένα γραμματάκι που δημοσιεύεται στη στήλη της «Κοινής Γνώμης» μās γλυτώνει από τον κόπο να χαρακτηρίσουμε με περισσότερα λόγια μιά τέτια περιφήμη και πετυχημένη έκλογή. Της άξιζε σ' αλήθεια της Βουλής μας ή Λεβίδης για πρόεδρος και τάξιζε και του Λεβίδη το προεδρική. "Ο μεγαλύτερος κοινοβουλευτικός φαφλατάς, ή αντιβασιλικώτατος, δια βρίσκεται έξω από την έξουσία, και βασιλικώτατος διαν άρπάξει κανένα ύπουργείο, ή κρατώντας στο ένα του χέρι την κόκκινη σκούφια του Ροβεσπιέρου και σ' άλλο το κουδουνάτο σκουφάκι του Ριγγολέτου, ή περίφημος και τρομερός κ. Λεβίδης έπρεπε νανεβεί τόσο ψηλά για να μās πείσει πώς στο πολιτικό χωράφι μας ή καλύτεργεια της δημοκρατίας πιτυχαίνει τρομαχτικά. Οί πολιτικοί μας, ανάγκη ναν το μολογή-

σουμε, αγωνίζονται όχι να ίσοπεδώνουν αλλά να κουρελιάζουν δια τάξιωματα. "Το άξιωμα του προέδρου της Βουλής, αν και πέρασε απ' αυτό ή κ. Μπουφίδης και μερικοί άλλοι, κάπως βασιλιάτανε ακόμα. Νά όμως σήμερα που ή Βουλή μας, εκλέγοντας τον κ. Λεβίδη για πρόεδρό της, έρχεται ναν το ρήξει ή ποιδήποτε κι αυτό το άξιωμα και ναν το φέρει στην ίδια καταντιά με τάλλα. "Άξιζει να χολοσκάνουμε για αυτό ή ναν την ευχαριστήσουμε;

ΣΥΦΩΝΗΣΕ

ή κ. Λεμοάν με τον κ. Ζωχιό στην άρώστεια του κ. Πεσματζόγλου ή όχι; Έδωκε ή κ. Λεμοάν συνέντευξη στις φημερίδες ή δεν έδωκε; Μίλησε ή κ. Λεμοάν για τους γιατρούς της Άθήνας ή διέ μίλησε; Διτάζει ή κ. Λεμοάν να φάει μακαρόνια και ψητό της σούβλας ή κ. Πεσματζόγλου ή όχι; Βρήκε ή κ. Λεμοάν δξεία τη λευχαιμία του κ. Πεσματζόγλου ή χρονία;

Νά τα σπουδαία ζητήματα που βάλθηκε να λύσει ή Άθηναίτικος τύπος από τη στιγμή που πάτησε ή χριστιανός αυτός το πόδι του στην Άθήνα ίσαμε τη στιγμή που γράφουμε τις άράδες αυτές. Γραφήκανε άρθρα πάνω σ' άρθρα, δημοσιεύτηκανε άπανωτές διάφρεσες (να μιά λέξη με χρονία λευχαιμία!), διαμαρτύρησες, βρισκοπήματα, κι όμως τα σπουδαία αυτά ζητήματα μέινανε σκοτεινά, σκοτεινότερα, και θα μέινουνε σ' αιώνα τον άπαντα. όσο υπάρχουνε Ρωμαίικες φημερίδες, που άδύνατο να μάθει κανείς απ' αυτές την αλήθεια, άφου όλες τους πάσχουν αγίατρευτη ψευτο-λευχαιμία.

"Ο κ. Λεμοάν άξιζε να πλερώσει γερά ναν του τά μεταφράσουν όλα όσα γραφήκανε πάνω σ' αυτή την ύπόθεση, για να γελαίει σ' όλη του τη ζωή. Έμεις δε γελάμε γιατί τέχουμε συνηθίσει πιά τά τέτια.

ΚΑΠΙΟΣ

φίλος άπορεί (έτσι τουλάχιστο μās γράφει) με τον κ. Ξενοπούλο που ένω, λέει, τις προάλλες έγραψε στο «Νουμά» ευχαριστώντας τον Ταγκόπουλο που του διορθώνει τάρθρα του και του τά φέρνει σε κανονική δημοτική, τώρα στα τελευταία «Παναθηναία» κάθεται και κοροϊδεύει, γράφοντας για το βιβλίο του κ. Βουτετακη, τη γλώσσα που μεταχειρίζονται οι συνεργάτες του «Νουμά».

Άπορεί ή φίλος, μās δεν έχει καθόλου δικιο; έμεις όλ' αυτά τά βρισκουμε φυσικώτατα, άφου κάθε άνθρωπος έχει το έλευτερο αλλάζει γνώμη δυό και

— Τί ιδέα σουρτε, έλεγε μιάν ώρα άργότερα ή Βερετιέφφ στην άδερφή του, καθισμένος σιμά της, σ' ένα μικρό άμάξι με δυό ρόδες που οδήγαε ή ίδιος, να βάλης στο κεφάλι κείνου του κουτοπερήφανου τη μαζούρα;

— Έίχα το σκοπό μου.

— Έπιτρέπεται ναν τονέ μάθω;

— Έίμαι μυστικό μου.

— "Ω, ω! Και χτύπησε με τη βίτσα τ' άλογο που τέντωνε τ' αυτιά όμπρός στον ίσκιο χοντρού κλαδιού που έπερτε στο δρόμο, μισοφωτισμένο από το φεγγάρι.

— Και σύ χορεύεις με τη Μάσσα, είπε ή Ναντίζντα.

— Ναι, είπε κείνος άδιάφορα.

— Ναι, ναι, ξανάλεε ή Ναντίζντα με τόνο πειραγμένο, μās την αλήθεια, σεις καμπόσοι-καμπόσοι δεν άξίζετε την αγάπη μίς τίμις κοπέλας.

— Δές; και κείνος ή κύριος της Πετρούπολης, σου άξίζει σένα;

— Περισσότερο από σένα.

— Έλα, έλα, και ή Βερετιέφφ πρόστεσε άναστενάζοντας τους στίχους μίς κωμωδίας: «Τί άγαρια, θε μου, να είσαι άδερφός μίς κόρης της

παντρειάς».

— Άλήθεια, σου δίνω πολλά βάρετα. Είσαι σύ καλλιο που μου τά δίνεις.

— Δέ λέω όχι.

— Δέ σ' το λέω άφορμή για τη Μάσσα.

— Τότες για ποιόνε;

Το πρόσωπο της Ναντίζντας πήρε έκφραση θλιμένη.

— Το ξέρεις πολύ καλά, είπε χαμηλώνοντας την φωνή.

— "Α κατάλαβα, μ' άρέσει να πίνω με τους φίλους μου, Ναντίζντα Άλεξέιθνα, κάνω τη mea culpa μου, και μ' άρέσει.

— Πάψε, άδερφέ, σε παρακαλώ. Δεν είναι άστεία

— Τάμ! Τάμ! πούμ! πούμ! μουρμούρισε ή Βερετιέφφ άνάμεσα από τά δόντια του.

— Έίμαι ή χαμός σου, ή καταστροφή σου και σύ άστειεύσαι.

— «Ο χωριάτης πάει να σπείρη στάρι, και ή γυναίκα του λέει πώς είναι παπαρούνης» τραγούδησε ή Βερετιέφφ μ' ολόγιμη φωνή, και βάρεσε με τά γκέμια την πλάτη του άλόγου του που ζάτρεζε τροχακίζοντας.

III

Γυρίζοντας σπίτι του ή Βερετιέφφ δεν έδύθηκε. Και δυό ώρες ύστερα που μόλις άρχισε να προκίνη ή άγνή, βγήκε γλήγορα γλήγορα από το σπίτι του.

Στα μέσα του δρόμου άνάμεσα από την Ίπατόφκα και το ύποστατικό του, στους όχτους μίς ρεματίας βαθείας, είτανε ένα μικρό δάσο από σιμύδες. Τα δεντράκια πυκνωναν εκεί συμαζευτά. Κείνα τσεκούρι δεν άγγιζε ακόμα το χαριτωμένο τους κορμί. "Ένας ίσκιος όχι πυκνός μās παντοτεινός έπερτε από τά φύλλα τους άπάνου στη χλόη τη λεφτή και δροσερή, στολισμένη από χρυσοσταλίδες, από άσπυμένες καμπανούλες, και τους κόκκινους σταυρούς της άγριογαρουφαλιάς. "Ο ήλιος που είτανε στο βγάλσιμο του γιόμιζε το δάσο από δυνατό φως. Οί χοντρές στάλες της δροσιάς φωτίζονταν έδω κ' εκεί από ένα φως διαβατικό. "Όλα άνάπνεαν τη δροσερότη της ζωής και την άγνή μοναξιά και σιγαλιά, που μυστικά ξεχύνουνε οι πρώτες άυγινές στιγμές, όταν καθετί είναι τότες τόσο άχτινοβόλητο και τόσο ήσυχο. Δεν άγροίκαε κανείς παρά τις μαργαριτένιες κελιάσιες των κορυδαλών που πλανιόντανε σ' απόμικρα λειβάδια και μέσα στο δάσο δυό τρία πουλάκια δοκιμάζανε γλήγορα κελιάδη

KOYBENTEN

ΑΡΝΑ

Στὸν Ταγκόπουλο.

Πύργος παλαικός, με χτισμένα ως με τὴ μέση τὰ παρεθύρια, με πολεμότρουπες σὲ κάθε του ἑγκωνάρι· στὸ λιακὸ⁽¹⁾ εἶναι ἀραδιασμένα παλιὰ καὶ σκουριασμένα σὺνεργα· φυτάρια, ἀξίνες, αἰνιά, ἀλέτρια. Ὅπου ἡ φωτογωνιά, δλόγυρα ψαθιά στρωμένα μ' ἀντρομίδες. Κάπια τροκάνια κρέμονται καὶ κουδούνια περασμένα σ' ἀγριοθήσιες βέργες, καὶ δρεπάνια, βεδούρες, κοφρίνια λυγίσια, καὶ τομάρια ἀπὸ τσακάλια δὺο κερφωμένα ἰπλωτὰ στὸν τοῖχο. Δὺο κασσιέλες με ζουγραφιστὰ ἀπάνου ἐλάφια καὶ τράγους. Ἀπάνου τους ἀκουμπισμένα ἕνα χωνί, μιὰ κρισάρα, ἕνα κόσκινο, δὺο κέδρινα κανάτια, ἕνα ρογι τοῦ λαδιοῦ, καὶ σὲ μιὰ ἀγκωνὴ ἕνα σκαφίδι μεγάλο γιὰ τὸ ζύωμα. Στὴ φωτογωνιά κἀθεται ὁ γέρος, καὶ ὁ ψηλὸς πλουμιδιασμένος⁽²⁾ λυχνοστάτης στέκει ἀπάνουθι του με κρεμαστὸ στὴν κορφή του τὸ λυχνάρι· καὶ τοῦ φωτίζει τὴν ὄψη. Γέρνει συλλογισμένο τὸ κεφάλι με τὰ κίτρινογαύλιστα μαλλιά πού κρέμονται στοὺς ὤμους του δαχτυλιδωτὰ, καὶ τὰ μάτια του ἀσάλευτα τηράζουνε τὴ φωτιά· τὰ γένια του κάτασπρα τρέμουνε σὲ κάθε βαθειά του ἀνάσα, πού ἀνασηκῶνονται τὰ δασιά του στήθια, ἀνοιχτὰ καὶ πλατειά. Τὸ κούτελο του σὺν πλάκα πηγαδιοῦ φαγωμένη ἀπὸ τὰ σκονιά τοῦ ὕδρου⁽³⁾, φέρνει τίς ζάρες ὡς με τὰ πυκνά του φρούδια, κι' ὡς με τὰ μελίγγια του. Ἀπὸ πάνου του, στὸν τοῖχο κρέμονται ἀραδιαστὰ καρυφύλια, ἀσημοκουμπόρες, μιὰ καρμπίνα, ἕνας μπαλτάς, χαρμπιά με χέρια κοκαλίνια, δὺο γιαταγάνια. Στὴν ἄλλη ἄκρη τὸ κονοστάσι. Μιὰ Παναγία καθισμένη σὲ θρόνο βαστάει στὴν ἀγκαλιά της ἕνα παιδί, τὸ Χριστό, με φουσκωμένα μάγουλα καὶ γουρλωτὰ μάτια· κείνη δείχνεται σκοτεινὴ καὶ θλιμένη. Ἐνας Ἀη-γιάννης, με τριχούσα⁽⁴⁾ διπλωμένος, ζυπόλυτος, με ἄγρια γένεια καὶ μαλλιά σγουρά. Τὸ καντήλι φωτίζει θαμπά. Κάτωθε ἀπὸ τὸ κονοστάσι κἀθονται

- 1) Εἶδος ταρατσας.
- 2) Κεντητός, ζουγραφισμένος.
- 3) Πάινρω νερό· κουβαλάω νερό.
- 4) Εἶδος καπότας ἰπὸ γιδίσια τρίχα.

οἱ δὺο ἀδερφάδες. Διαφαίνονται οἱ μορφές τους θαμπά, σὺν σκαλισμένες στὴ μύτη, πλάκα τῆς θλίψης, στὸ μουχρωμένο χάλκωμα. Ἡ Ἀριστούλα σηκώνει τὰ μάτια πρὸς τὸ κονοστάσι δεητικὰ, κι' ἕνα δάκρυ μισοκρέμεται στὶς κῶχες τους. Ἡ Ἄρνα τὰ χαμηλώνει ἡσκιωμένα ἀπὸ μετάνοιωση καὶ συμπόνια, καὶ τὰ χεῖλια της γραμμωτὰ καὶ σφιγμένα τὴ δειχνουνε συγκρατημένη ἀπὸ παράπονο. Στὰ χαλκομέλαφα κούτελά τους πέφτουνε τὰ κορακάτα τους μαλλιά, κάτου ἀπὸ τὰ μαύρα γεμενιά τους, τὰ πλουμιστὰ στὶς ἄκρες με περιπλεγμένες βέργες ἀμπελίσιες. Τὰ χέρια πότε κι' ἀργὰ σαλεύουνε νοητὰ. Ἡ Ἄρνα σηκώνεται κι' ἀργὰ βαδίζοντας σὺν ἀπὸ λείψανο, περνάει ἀπὸ τὴ μεσαντρα⁽⁵⁾ στὴν ἄλλη κάμαρα, καὶ τὸ κορμί της φαντάζει κυπαρίσσι μῦρο στὴ νυχτιά. Ἀπὸ τὴν ἄλλη κάμαρα περνάει στὸ λιακωτὸ βγαίνοντας ἀπὸ τὸ πορτάκι, καὶ κεῖ κἀθεται, ὡς τὴ Μοῖρα.

Ὁ γέρος κουνάει θλιβερὰ τὸ κεφάλι του, πι-κροχαμογέλαει καὶ λέει: Ἡ φαντασία μου ἀρμενίζει στὸν εὐτοχο καιρό· κι' ἀγροικῶ στὸ Πύργου τὰ θέμελα στοιχειωμένα μιλήματα καὶ καλέσματα χαρούμενα, σὺν τὸν ὄνειρά μου· ἔρχονται τὰ μιλήματα δλόγυρα μου καὶ χαροκοπάνε· καὶ γώ, σὺν τὸ παραμῦθι, γελῶ καὶ χαϊδεύω ἀραδιαστὰ τὰ κεφάλια τους. Καὶ τὰ ρωτῶ, σὺν τὸν ὄνειρά μου: Ποῦ κείτεστε, ποῦ τραβάτε, καὶ τίνα κόσμο κατοικάτε, κακόμοιρα κεφάλια; Καὶ κείνα τότες παιζογελῶντας με μοῦ σκούζανε με φωνές χαρούμενες, τάχα, καὶ με κλωθογυρίζουνε με βουή· καὶ τότες, ἔτσι μοῦ φαντάζεται, νὰ λέω μιὰ προσευχὴ στὰ κονίσματα, στὴν Παναγία τοῦ Πύργου μας, καὶ σηκώνουμαι, παγαίνω κάτωθε τους, καὶ λέω: Περικαλῶ τὴ χάρη, περικαλῶ τὴ δυναμὴ σου παντοδύναμε· καλόγνωμη βουλή καὶ τίμια, φώτισέ μας νὰ εἶναι ἡ στράτα μας ἡ φρονιμάδα καὶ ἡ ὁρμήνια⁽⁶⁾. Περικαλῶ καὶ δέουμαι, σέπο⁽⁷⁾ μας ἀπλωνε τὴ χάρη σου, ὅτι καιρὸς νὰ διώξω ἀπὸ τὸ νοῦ τὸν κόσμο τοῦ χαμοῦ. — Σταματάει, τηράζει τώρα τὴν Ἀριστούλα πού τὸν ἀκούει προσεχτικὰ: — Αἰ, ἀγγωνιά μου· ξέρε πὸς τὸ μάτι μου πάει ὡς με τὸ σπλάγχο σου. Γιατὶ στὴν ἀνεβλόγητη ἀγκαλιά νὰ πᾶς νὰ πέσης, νὰ παραδοθῆς; Ἄ, μ' ἔκλυες, με ταβάνωσες. Ἐλα ν' ἀκρουμαστῆς μέσα μου, σταίε τὸ δά-

- 5) Μεσοχώρισμα.
- 6) Συβουλή.
- 7) Προστασία.

τρεις φορές τὴ μέρα· καμιά φορά καὶ περισσότερες. Ἐπειτα γιὰτὶ, παρακαλοῦμε, νάχουμε μεῖς παράπονα με τὸ κ. Ξενοπούλου, καὶ νὰ μὴν ἔχουν παράπονα τὰ «Παναθηναία», οἱ «Ἀθηναί», ἡ «Διάπλασις τῶν Παίδων» καὶ κάθε ἄλλη φημερίδα ἡ περιοδικὸ πού στολιζέται με ἄρθρα του; Ἄ γελᾷε ἐμᾶς ὁ κ. Ξενοπούλος, τοὺς γελᾷε κι αὐτοῦνους, κι ὅτα βρίσκονται ὅλοι γελασμένοι δὲν μπορεῖς ἡ ἀφεντιά σου νὰ βγεῖς καὶ νὰ βάλεις τίς φωνές πὸς γελάστηκες.

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

κ. Νικολάου μίλησε τὴν περασμένη βδομάδα στὸν «Παρνασσὸ» γιὰ τὸ Βέρδη σὲ καθάρια δημοτικὴ γλῶσσα — τόσο δημοτικὴ μάλιστα, πού τὸ «Νέο Ἄστυ» τὴ βρῆκε σὲ πολλὰ μέρη καὶ πόλυ χυδαία. Δὲν εἶχαμε τὸ εὐτύχημα νὰ τὸν ἀκούσουμε τὸν κ. Νικολάου, μὰ οὔτε καὶ τὴ μελέτη του διαβάσαμε, ἀφοῦ πουθενὰ δὲν τυπώθηκε ὡς τὴν ὥρα (δὰ Νουμάς) με μεγάλη του εὐχαρίστηση θὰ τύπωνε κομμάτια ἀπ' αὐτὴν), μάθαμε ὅμως ἀπὸ φίλους κάτι νόστιμο γι' αὐτὴν πού ἀξίζει νὰν τὸ γραψοῦμε, ἀφοῦ πρῶτα σφίζουμε τὸ χέρι τοῦ καλλιτέχνη μας καὶ τὸν ἐσυχωροῦμε. Τὸ νόστιμο λοιπὸν εἶναι πὸς ὁ κ. Νικολάου πρὶν ἀρχίσει τὴν κουβέντα του γιὰ τὸ Βέρδη προσεφώνησε, καθὼς εἶπε ὁ ἴδιος, πρῶτα τὸν πρόεδρο τοῦ «Παρνασσὸ» κ. Τιμ. Ἀργυρόπουλο σὲ ὑπερκαθαρεύουσα καὶ μόλις ξόφλησε με τὴν προσφώνηση ἀρχίησε ἀμέσως τὴ δημοτικὴ. Νὰν τῷ τὸ ζήτησε ἀραγες ὁ ἴδιος ὁ κ. Ἀργυρόπουλος αὐτὸ τὸ ρουσφέτι, ἡ νὰν τὸκανε ἐπίτηδες ὁ κ. Νικολάου γιὰ νὰ κουρευιάσει, με τὴν κατοπινὴ του ὁμιλία, τὴν καθρεύουσα;

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στῆς ἀνοιχτῆς τὸ ζῦπνημα, γλυκοριλιώνται πέρα
Μὲ τὰ μενεζελιά βουὰ τὰ ζαφερένια οὐράνια,
Κρόκους μακριὰ στὸ πέλαγος σκορπίζει ἡ πλάνα ἡμέρα,
Οἱ κάμπιοι, οἱ κῆποι ὀλόανθοι· γιομάτοι εἶν' περηφάνεια.

Ἄνοίγουν τὰ τραντάφυλλα καὶ στὸ γλυκὸν ἀέρα
Πλούσια τὰ μύρα χύνουνε τ' ἄγνωστα λιβάνια
Δροσολουσμένα ἀπ' τὴν αὐγὴ, τοῦ ἡλιοῦ τὴ θυγατέρα,
Θὰ πλέξη τὰ ὀξυκρῶσος στὴ λιγερὴ στεφάνια.

Στῆς ἀνοιχτῆς τὸ ζῦπνημα, τὰ πάντα ἀναγαλλιάζουν,
Τὰ λούλουδα οἱ τρελλῆς ψυχῆς ἀκόλαστα ἀγκαλιάζουν,
Τοῦτο γελᾷ, ἐκεῖ γέρνει ἐκεῖ σὺν κόρη ντροπαλῆ,

Κ' ἐμένα ξένο ἐπιθυμιά φλογίζει στὰ βελουδα
Τῶν κάμπων τῆς πετρίδας μου ν' ἀρίσω ἕνα φιλι.
Γλυκοπερνώντας φτερωτὸς τὰ μάκρη ὡς πεταλούδα.
Περσίας Ν. Ι. ΧΑΝΤΖΑΡΑΣ

ματα, καὶ σωμαίνανε ὕστερα σὰ νάθελαν νὰκούσου-νε ἂν ἡ δοκιμὴ τους ἐπίτυχε. Μιὰ μυρουδιά δυνατὴ καὶ γερὴ ἔβγαине ἀπὸ τὴν ὄψη γῆς, κι' ὁ ἀγέρας καθαρὸς κι' ἀλαφρὸς τὴν ἀγκάλιαζε σ' ὀλόδροσα κυματίσματα. Εἶτανε μιὰ περικαλὴ καλοκαιριὰτικὴ αὐγινὴ. Τὸ χαμογέλιο τῆς αὐγῆς ὅμοιο μὲ κείνο τοῦ παιδιοῦ πού ζυπνάει. Ὅχι, πολὺ μακριὰ ἀπὸ τὴν ἑματιὰ, σ' ἕνα ἄνοιγμα τοῦ δάσου, ὁ Βερετιέφ εἶτανε καθισμένος κα-ταγῆς, ἀπάνου σ' ἕνα πανωφόρι. Ἡ Μαρία στεκό-τανε κοντὰ του, ἀκουμπισμένη σὲ μιὰ σιμύδα, με τὰ χέρια πίσω, στὴν ἀγκαπημένη της στάση. Σωμαίνα-νε. Ἡ Μαρία κοίταζε μακριὰ. Μιὰ ἄσπρη σάρπα γλύστραε ἀπὸ τὸ κεφάλι στοὺς ὤμους της. Ἐνα ἀ-λαφρὸ φύσημα τοῦ ἀγέρα σάλευε τὰ μαλλιά της, τ' ἀνασηκωμένα με βιασύνη. Ὁ Βερετιέφ κράταε γυρμένο τὸ κεφάλι καὶ χτύπαε τὴ χλόη μ' ἕνα κλα-δί πού βάσταε στὸ χέρι του. — Αἰ καλά, εἶπε, εἶσατε θυμωμένη μαζί μου; Ἡ Μαρία δὲν ἀποκρίθηκε καθόλου. — Μάσσα, εἶσατε θυμωμένη, ξαναρώτησε καρ-φώνοντας τὰ μάτια του ἀπάνου της. Ἡ Μαρία τὸν κοίταξε με γλήγορη ματιὰ καὶ συναπαντώντας τὰ μάτια τοῦ στράφηκε ἀποτομα.

— Ναι, εἶπε. — Γιατὶ; ρώτησε ὁ Βερετιέφ ρήχοντας μα-κρυὰ τὸ κλαδί. Ἡ Μαρία σάπασε πάλι. — Ἐπειτα ἔχετε δικιο νάσαστε θυμωμένη μαζί μου, εἶπε ὁ Βερετιέφ, ὕστερα ἀπὸ μικρὴ σκέψη. Πρέπει νὰ με πιστεύετε ὄχι μοναχὰ γιὰ ἕνα κακὸ ὑποκειμένο, μὰ ἀκόμα.... — Δὲ με καταλαβαίνετε, διέκοψε ἡ Μαρία ἂν εἶμαι θυμωμένη μαζί σας δὲν εἶμαι γιὰ μένα. — Μὰ γιὰ ποῖνε λοιπὸν; — Γιὰ σὰς τὸν ἴδιον. — Ἀκόμα, εἶπε, ἀκόμα κείνη ἡ σκέψη πού σας ἀκλουθαί. Γιατὶ δὲν κάνω τίποτα, κι' οὔτε δοκιμάζω τίποτα νὰ κάμω. Εἶσατε, Μάσσα, ἕνα θαμάσιο πλάσμα. Παίρνετε τὴν φροντίδα γιὰ τοὺς ἄλλους, καὶ τὴν λίγη γιὰ σὰς τὴν ἴδια. Δὲν ἔχετε διόλου ἐγωισμό μὲσα σας. Λόγο τιμῆς δὲν εἶναι εὐ-κολο νὰ βρεθῆ σὺλο τὸν κόσμο μιὰ κοπέλα ὅμοια με σὰς. Τὸ δυστύχημα εἶναι πού δὲν ἀξίζω τέλεια τὴν ἀγάπη σας. — Τόσο τὸ χειρότερο. Τὸ ξέρτε καὶ ὡστόσο δὲν κάνετε τίποτα. Ὁ Βερετιέφ χαμογέλασε πάλι. — Μάσσα, ἀ-πλώστε τὸ ἕνα σας χέρι καὶ δόστε το μου, εἶπε ὁ

Βερετιέφ μ' ἕνα τόνο φωνῆς χαϊδευτικὸ. Δόστε μου τὴμορφο χέρι σας τὸ καθάριο καὶ τίμιο χέρι σας, νὰγγίζω ἀπάνου του ἕνα φιλι, με σεβασμὸ καὶ τρυ-περότητα, σὺν ἕνα βραχιόλι πού ἀστόχαστο φιλάει τὸ χέρι τοῦ ἀφέντη του. Καὶ ὁ Βερετιέφ σηκώθηκε κι' ἀπλώσε τὰ χέρια του στὴ Μαρία. Τελειώστε, εἶπε κείνη, ὅλο γελᾷτε καὶ θ' ἀστειεύσατε σ' ὀλόκληρη τὴ ζωὴ. — Νὰ, εἶναι μιὰ καινούργια ἔκφραση πού μετα-χειρίζαστε τώρα. Θέλει νὰ εἰπῆτε πὸς θὰ περᾶ-σω τὴ ζωὴ μου μετωρίζοντας. Αἰ, λοιπὸν, σεῖς κάνε-τε ἀκόμα χειρότερα. Χάνετε τὴ ζωὴ σας σοβαρευό-μενη. Ἐτσι πανταίχω ἐγώ. Μοῦ θυμίζετε, Μάσσα, μιὰ σκηνὴ ἀπὸ τὸ Don Juan τοῦ Πούσκιν. Δια-βάσατε τὸ Don Juan τοῦ Πούσκιν; — Ὅχι. — Ἄ, λησμόνησα πὸς δὲ διαβάζετε τίποτα.. Εἶναι μιὰ σκηνή... Κάποιος νέος τῆς Σεβίλλης ἐπι-σκέφτονταν κάποια Λάουρα, πού ὕστερα τοὺς διώ-χθει ὅλους καὶ μένει μοναχὰ μ' ἕνα πού τὸν λένε Κάρολο. Βγαίνουνε μαζί στὸ μπαλκόνι. Ἡ νύχτα εἶναι ὁμορφη. Ἡ Λάουρα τὴ θαμάζει. Καὶ τότες νὰ πού ὁ Κάρολος ἀρχίζει νὰ τῆς λέη πὸς θάρρη εἶ-νας καιρὸς πού θὰ εἶναι γερασμένη καὶ παρατημέ-

κου τῆς γενιᾶς ἀκατάλυτο, σὺν ἀγιονέρι τρέμει γιὰ τὴν πράξη σου· καὶ γὼ διαμάντι δαχτυλίδι θὰ τὸ πῆξω στὸν καημὸ, νὰ σ' τὸ φορέσω νὰ σὲ καίει, κριματερό. Ποιανὸν τὰ χεῖλια ἐπήρανε τ' ἀηδονο-λάλητό σου μίλημα; Ποιὸς εἶναι πού σκοτείνιασε τὸ στοχασμὸ σου; Ποιὸς εἶν' ὁ τίμιος μας γαμπρὸς πού πῆρε μὲ τὸ χέρι του, κ' ἔκοψε τὸ νερὸ στὸν ἀμπουλα⁸⁾ τῆς τίμιας μας γενιᾶς; Μολόγα ποιὸς;

Ἡ Ἀριστούλα: Ἐγὼ τῆ γνώμη κι' ἀγαθὴ, παπούλη μου, κι' ἀγροῖκα λόγο πού θὰ εἰπῶ στὴν κρίση περασμένο. Τοῦ ξακληρισμοῦ μας τὸ μοιρολόι σώνει πού ἐσπείραμε, ὅτε τόπος δικὸς καὶ στρατά γνώριμη. Θηλυκὴ γενιά γενιέται δοξαστή; Γιουρτὴ ποτὲς ἐμέστωσε τραγούδι στὸν πύργο μας; Τὰ στάρια μας ἐσπείραμε σὲ χωράφια ἀνόργωτα χρόνια καὶ χρόνια. Τὸν ἴδρω μας ραντίσαμε στὸ δι-ψασμένο χῶμα ἀπὸ ἀργατεῖα ἀντρίκια· καὶ ἡ σπο-ρὰ μᾶς δόθηκε μίζερη καὶ δύστυχη· πού νάκουμπή-σουμε; Ὁ Πύργος μας κράζει· κι' ἀποθύμησε τρα-γούδι, καὶ τ' ἀντρίκιο περπάτημα οἱ πλάκες τῆς αὐλῆς. Τότες, καλέ μου, δόξα θεοῦσι καὶ τ' ἀψυχα, καὶ μεῖς τὰ θηλυκὰ σκεπή. Ἐτσι δὲν ἐγελάστηκα, διάλεξα ἓνα κορμί, μιὰ γερὴ παληκαροσύνη καὶ ἀστόμωτη⁹⁾ λεβεντιά. Δὲν τὸ βλογᾶς; Νὰ ζονο-μάσω δὲν μπορῶ πριμοῦ τὸ εἰπεῖς τὸ ναί, πριμοῦ μὲ συχωρέσης... Κκι δέξου μου τ' ἀποσπεροῦ σὺν κοπελίτσα ἐρχόμενη νὰ σοῦ φιλήσω τὸ χέρι· δέξου με ὅπως στὰ χωράφια σοῦ φερνα τῆς δουλειᾶς τῆ θροφῆ, τὸ ἀγιονεῖν ψωμάκι ζυμωμένο ἀπὸ τὸ χέρι τῆς μαννούλας, καὶ μοῦ χᾶϊδευες τὸ κεφαλάκι μου· δέξου με κι' ἄς λαχταρίζε μου ἡ ἀγκαλιὰ ἀπὸ τὴν ἀθιέλτη ἀμαρτία· γιὰ δόξα τῆς γενιᾶς, δέ-ξου με...

Ὁ γέρος: Χάσου στὰ σκότια τῆς νυχτιᾶς σὺν ἡσκίος βρυκολάκου· μόνε σὺν θείεις νὰ φαίνεσαι· στὸ μέγα φῶς τῆς μέρας, ἔσθλασε τῆ ντροπερὴ φω-τιά πού ξάναψε στὰ μάτια σου, καὶ διῶξε τὸ σύ-γνεφο πού σκέπει τὴν ψυχὴ σου.

Ἡ Ἀριστούλα: Ἀγούρα εἶναι τὰ στήθια μου θαρεῖς γιὰ νὰ θρέψουνε τὸ γόνυ μου; Τρανὲ παππού, βλόγα το σὺ· δένουμαι καὶ μοιρολογῶ μὲ τὴν ψυχὴ τῆς μάνας, πού κλαίει ἀταφῆ βουὴ στὸ θύμημα τῆς κρούς σὺν ἀγριοδόρι· στὰ στήθια σου τὸ λόγο μου, πού μέσα βράζει· ἀκόμα πύρινο τὸ αἷμα

8) Πηγή, ἀνάβρυμα.

9) Ἀκράτητη, ἀνίκητη.

τὰ προγονικό· τὰ χεῖλια σου μὴν τρέμουνε σὲ ἀλυ-γιστη κατάρρα γιὰ τὴν πράξη μου.

Ὁ γέρος: Ναι, προγονικάτα ἐρχεται κι' ὁ λόγος σου τ' ἀποσπεροῦ, καὶ νιώθω πὼς σὺθήμελος¹⁰⁾ ὁ πύργος σσιέται· δὲν καταριέμαι ἀστέχαστα, τὴ τὸ αἷμα πάγωσε ἀπὸ φρονιμάδα· μόνε ἡ ὄμητα τῆς ἀμάχης μου τρανεύει τὰ στήθια. Κι' οὔτε συμπο-νάω τὸν ζολοθρεμὸ σου· κι' ἀγροῖκα με. Ροδόλας ἡ γενιά μας ἀπὸ βιὸ πληθισμένη κι' ἀπὸ βουλή ἀ-γαθὴ· ὄχτηρτὰ δὲν ἐκάτεχε, καὶ ἡ γῆ μας ὄργω-νοταν ἀπὸ τὰ καματερά¹¹⁾, καὶ ἡ ἔργατιά ἐμέ-στωνε καὶ αὐξάνει ἀπὸ χέρια τῆς ἀντρείας· τῶρα τὰ χωράφια χρόνια ἀκαρτεροῦνε τὸ μουκανητό¹²⁾ βωῖ-διού. Τὰ καρπερά χωράφια ἐχέρσωσαν· κι' ὁ θείρος δὲ θὰ γυρίση μὲ δρέπανα· ἄστράφτανε ὡσὺν σπα-θιὰ στὸν ἥλιο. Ἀπὸ τὰ μένα στερνὸ βασιτιότανε ἡ γενιὰ στὴ ζῆση μου, γιὰ τὴν ζολοθρεμὸς κι' ὄχτηρες τὴν ἐξακλήρησε. Τῶρα καὶ τὰ γεράματα μου γδι-κνωση γυρεύουνε μὲ τὸ χαμό· μὰ κ' οἱ ὄχτροι ἐξα-κλήρησαν· μὲ σὰς τὰ θηλυκὰ ἀπόμεινα, καὶ μιὰ καλόβουλη εὐκὴ σὰς δίνω νυχτόμερα, τίμιε νὰ στα-θῆτε κκι περήφανα. Μὰ ἐσύ; κίτσε, μοῦ λέεις, παπ-πούλη, στὴ γενιά καὶ μοιρολόγια. Ὡς πότε νὰ μοιρολογᾶς; Ὡς μὲ τῆ δεύτερη παρουσία; Πίσε δὴ στὴν ἀγκαλιὰ μου κι' ἀκουμάσου τῆ βουὴ τοῦ αἵματός πού σὲ καταριέται· ἀλώνισε τῶρα, λῆμια, τὴν τιμὴ τοῦ πύργου μας στὸ κῆμα σου· μὰ ποιὸς;

Ὁ γέρος ἀπλώνει τὰ χέρια του καὶ κάνει ν' ἀγκαλιάσει τὴν Ἀριστούλα πού κείνη τρέμοντας συ-μαζεύεται σιμά του.—Ποιὸς εἶναι; Στόνομα σου ἐκαρτερῶ ν' ἀκούσω τὸν τίμιονε καὶ πολυκρέατο¹³⁾· ἂν εἶναι κι' ἀχαμνόμερος¹⁴⁾ σπολάτη του, μόνε τιμὴ τοῦ δίνω· πὲς μου τονε.

Ἡ Ἀριστούλα: Τὰ χεῖλια μου δὲ θὰ τὸ εἰποῦσι· τόνονα πριμοῦ βλογήσει το ὁ παπᾶς... Τ' ἀκούεις; Τῶρα σωπαίνω κι' ἀκαρτερῶ.—Λέγοντας ἐτοῦτα τὰ λόγια φεύγει, καὶ πάει στὸ λιακωτὸ ὅπου κάθεται ἡ Ἄρνα.—Ἡ Ἀριστούλα: Ἀδερφή, κα-τέχεις νοῦ καὶ λ.ε.δὴ κρίση, κι' εἶσαι ἡ χαμηλο-βλεπάτη μου παρηγορητῶ· ῥέξε μου μὲ τὸ φῶς τῆς καλοσύνης σου.

Ἡ Ἄρνα: Ἀκῶ πού πέφτει ὁ λόγος σου σὺν

10) Ἀπὸ τὰ θεμέλια.

11) Τὰ βώϊδα στὸ ζευγάρι.

12) Μούγκρισμα.

13) Ἀπὸ μεγάλη γενιά.

14) Ἀπὸ μικρὴ γενιά.

παραμύθι· μὰ εἶναι λιμῶνας¹⁵⁾ ἀγαθὸς ἡ ψυχὴ μου, κι' ἄς προμηνιέται ἡ μπόρα. Μὴ δριμεψες¹⁶⁾ τῆ γνώμη στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι· καὶ στὴν ὑποψία τὰ λογικά σου δένονται· ἐνοιώσες τὸν πόνο μου· πὼς μοιάζει τοῦ δικού σου καὶ ζηλοφτόνησες; ἀμὴν τίνα νὰ πιστέψω καὶ νὰ εἰπῶ;

Ἡ Ἀριστούλα: Σταλάει δικιο τὸ δάκρυ μου· ὑποψιάστηκα ἐκεῖθες πού διαπέρναγα τίς κέ-δρινες δεντροκορμῖες καὶ τὸν ἀκαρτεροῦσα· στηκα τὸ λόγο σου καὶ τὰ καμώματα σου· κι' ἀ-κόμα ἐχτές δληνύχτα ἐμυροκόπας ὁ κόρφος σου τῆ μυροδιὰ τοῦ λόγγου· ξέρω τίνα νὰ μολοῦσα; Τό-μου τὸ θείεις ἀγάπα τονε...

Ἡ Ἄρνα: Εἶμαι περήφανη. Ὡς με δακεῖ δὲ φτάνω νὰ στονε ξελογιᾶσω· γνέθω καὶ γνέθω τίς νυχτιᾶς τὸ σάβανο τοῦ πόνου μου· γὼ μοιρολογῶ γιὰ τὴ γενιά καὶ τ' ἀποσῶνω λέοντας καὶ τὸ μερ-δικό σου.

Ἡ Ἀριστούλα: Καλόβουλή μου, ἔτσι νὰ εἶσαι. Κλάψε, μὴ θείεις νὰ σμίγεται στὸ χαροκόπι μου· παγαίνω τῶρα· θὰ γυρίσω τὴν αὐγὴ καὶ θὰ σοῦ σκορπίσω στὴν ἀγκαλιὰ τίς εὐωδιᾶς τοῦ λόγγου μας· σ' ἀρέσει, ἀλάφα μου; καὶ χαιροῦ· στὴν ἀ-γάπη τῆς δόλιας σου ἀδερφῆς· τί φταίω σὺν μοῦ δίνει τὴν προτιμή¹⁷⁾; Σκύθει καὶ φιλεῖ τὴν Ἄρνα).

Ἡ Ἄρνα: Γιὰ θύμου νὰ γυρίσης ἀδερφή καλόγνωμη.

Ἡ Ἀριστούλα, τὴν πιάνει ἀπὸ τὰ χέρι καὶ τῆς λέει δέχοντας τῆς τὸ λόγγο.—Θὰ πληνεφτῶ μέσα στοὺς ἡσκιερούς δρόμους πού μὲ γυρίζουνε· σὺν τῆ νυχτιᾶ πὼς θὰ περνᾶω ἀνάμωσο τους· τί λέεις μ' ἀκαρτερεῖ;

Ἡ Ἄρνα: Σ' ἀκαρτερεῖ ποτίζοντας τὰ χεῖ-λια του μὲ τὸ γλυκό σου τ' ὄνομα. Τρέχα καὶ σπι-θες ἄς πετοῦνε ἀπὸ τῆ φτέρνα σου.

Ἡ Ἀριστούλα ὄρμαει καὶ φεύγει κατὰ τὸ λόγγο. Ἡ Ἄρνα κάθεται στὸ λιακωτὸ καὶ περι-μένει. Περνάει λίγη ὥρα κι' ἀκούγεται μοιρολογητὸ τραγούδι μακρυᾶθε:

Καὶ οἱ μάννες ψέφτρεις γέρονται καὶ οἱ ἀδερφῆς ἀρ-γινούνται

*ἐγὼ εἶδα μάννα στὸ χορὸ, τὴν ἀδερφή στὸ γάμο.
τὴ χήρα μὲ τὴν ὄσφραη σῆς ἐκκλησιᾶς τὴν πόρτα·
Θέ μου, νὰ πέση ἡ ἐκκλησιὰ νὰ πέση τ' ἀγιο βῆμα
νὰ πλάκωνε τὴν ὄσφραη νὰ σκότιωνε τὴ χήρα.*

15) Λιμῶνας.

16) Δριμῆνω=δυναμῶνει, κάνω κάτι δριμύ.

17) Προτιμήση.

νη. «Τὶ μὲ μέλει, ἀποκρίνεται ἡ Ἀκούρα· ἴσως τούτη τῆ στιγμή κάνει κρῶσ στὸ Παρίσι καὶ βρέχει, τὸν καιρὸ πού ἔδω

! «Στὴ δάφνη καὶ στὴ λεμονία γλυκοεωδιάζει ἡ νύχτα».

Καὶ γιὰ ποιά αἰτία νὰ μᾶς βασανίζουμε τὰ μελ-λούμενα. Ρῆγχε μιὰ ματιὰ δλόγυρα σας, Μάσσα. Καὶ δὲν εἶναι ὁμορφα ὅπως στὴ Σεβίλλη; Κοιτάχτε πὼς ὅλα φαίνονται εὐτυχημένα στὴ ζωὴ, πὼς ὅλα εἶναι νέα καὶ χαμογελαστά. Καὶ μεῖς δὲν εἶμαστε νέοι τάχα; Καὶ ὁ Βερετιέφφ προχώρησε στὴ Μιρία. Κείνη δὲν πισωγύρισε διόλου στὸ ζύγωμα του, μὰ καὶ δὲ στράφηκε κατὰ δαύτονε.

— Χαμογελάστε, Μάσσα, ξακολούθησε, μὰ μὲ τὸμορφο σας χαμογέλιο, κι' ἔχι μὲ τὸ συνηθισμένο σας, τὸ πικρό. Ἐλα, σηκώστε τὰ μάτια σας τὰ τό-σο αὐστηρὰ καὶ περήφανα. Αἶ, καλὰ, γυρίζετε κα-τακεῖ. Δόστε μου τουλάχιστο τὸ χέρι σας.

— Βερετιέφφ, ξέρτε πὼς δὲν ξέρω νὰ λέω λό-για, μὰ κείνη ἡ Ἀκούρα δὲν εἶτανε παρὰ μιὰ γυ-ναίκα. Εἶναι συχωρεμένο σὲ μιὰ γυναίκα νὰ μὴ σκέφτεται στὸ μέλλο.

— Ὅταν μιλάτε, Μάσσα, κοκκινίζετε ἀπὸ περη-φάνεια καὶ ντροπή. Τὸ αἷμα ἀνεβαίνει στὰ μάγου-

λα σὲ τριανταφυλλιά κύματα. Πόσο μ' ἀρέσει. Εἶ-ναι μιὰ μορφή.

— Χαῖρε, εἶπε κείνη, καὶ σήκωσε τὴ σάρπα τῆς ἀπάνου στὸ κεφάλι τῆς.

— Σταθῆτε, φώναξε ὁ Βερετιέφφ, κρατῶντας τὴν. Ἐλα, τί θέλτε, διατάχτε. Σὰς ἀρέσει νὰ ξα-ναπάω στὴν ὑπερσία; Θέλτε νὰ γείνω ἀγρονόμος; Σὰς ἀρέσει νὰ δημοσιέψω ρομάντζα μὲ ἀκουπανια-μένα κιθάρας; Νὰ τυπώσω μιὰ συλλογὴ ἀπὸ ποιή-ματα; Νὰ καταπιασθῶ στὴ ζουγραφικὴ μὲ τὴ γλυ-φικὴ καὶ τὸ χορὸ τοῦ σκιοινοῦ; Θὰ κάμω ὅ,τι μὲ διατάχτε, προπάντω νὰ εἶσατε εὐχαριστημένη ἀπὸ μένα. Σὰς τ' ὀρκίζουμαι, Μάσσα, θάξκαμω καθετί.

Ἡ Μιρία σὺν κοιτάζε στὰ μάτια.

— Αὐτὰ εἶναι λόγια, εἶπε, καὶ τὰ πράματα; Λίτε πὼς θὰ μ' ἀκούστε...

— Βέβαια, εἶπε κείνος.

— Κι' ὥστόσο πόσες φορὲς σὰς παρακάλεσα...

— Σὲ τί πράμα;

— Νὰ μὴ ξαναπιῆτε.. Εἶπε χαμηλώνοντας τὴ φωνή.

Ὁ Βερετιέφφ ξέσπασε στὰ γέλια. — Καὶ εἶς τὸ ἴδιο, Μάσσα; Ἡ ἀδερφή μου δὲ μ' ἀφίνει ἡσυχὸ μ' αὐτὴ τὴν κουβέντα. Μὰ πρῶτα-πρῶτα δὲν εἶμαι

μεθύστακας. Καὶ ὕστερα ξέρτε γιὰτί μάρεσει νὰ πί-νω; γιὰ κοιτάχτε λίγο κείνο τὸ χελιδονάκι; Βλέ-πετε πὼς διαφεντεύει μὲ θάρρα τὸ κορμάκι του τ' ἀλαφρὸ; πὼς πετάει ὅπου τ' ἀρέσει; Κοιτάχτε τὸ. Σηκώνεται, χαμηλώνει, ρῆγχε μιὰ λαλιὰ χαροῦμε-νη. Αἶ, καλὰ, Μάσσα, κι' ἂν πίνω γιὰ νὰ δοκιμά-ζω τὴν αἴσθησι πού μοῦ φέρνει τὸ πιστό, γιὰ νὰ ὀρ-μάω ὅπου μ' ἀρέσει, γιὰ νὰ πηγαίνω ὅπου ἡ πιθυ-μιά μου μὲ κράζει;

— Καὶ τί τόσελος, εἶπε ἡ Μαρία.

— Πὼς γιὰ τί τόσελος; Γιὰ τί τόσελος τότες νὰ ζῆ κανίνας;

— Δὲ μπορεῖ νὰ ζῆ χωρὶς κρασί;

— Ὅχι. Ὅλη μας ἡ γενιά φτώχνης, χαλάστη-κε. Δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μόνο πράμα πού φέρνει τὸ ἴδιο ἀποτέλεσμα μὲ τὸ κρασί. Ἡ ἀγάπη. Καὶ γιὰ τοῦτο σὰς ἀγαπᾶω, Μάσσα.

— Σὺν τὸ κρασί; σὰς πολυευχαριστῶ.

— Ὅχι, ὄχι Μάσσα, διόλου ὅπως τὸ κρασί. Θὰ σὰς τ' ἀποδείξω μιὰ ἡμέρα ὅταν θὰ παντρευ-τούμε καὶ θὰ ταξιδίψουμε μαζί. Φαντάζουμαι ἀπὸ τῶρα πὼς θὰ σὰς φέρω μπροστὰ σὲ μιὰ ἀρχαία Ἀ-φροδίτη. Θὰ εἶναι καιρὸς τότες νὰ εἰπῶ· «Στίκει καὶ τηράζει μὲ τὴ βαθεῖα ματιὰ τῆς τὴν Ἀφροδίτη

Ὁ Βαγγέλης σιγοπατώντας φτάνει κάτω ἀπὸ τὸ λιακωτὸ ἢ Ἄρνα σκύβει καὶ τὸν τηράζει μέσα στὰ σκοτάδια.

Ὁ Βαγγέλης : Δὲ λάθεψα ὀλόγουρα τηράζοντας στὴ νύχτα· ἀπέκασα τὸ πέρασμα τῆς στὴν ἀνέφορο πού λαχάνιαζε· τὸ σκοτὶ τῆς ἔδερνε τὰ κλαρικὰ τῆς στρατάς· πάει στὸ λόγγο ;

Ἡ Ἄρνα : Βαγγέλη, δὲ βολεῖ σὲ μένανε τὸ κρῖμα· κλαίει ἡ καρδιά μου νιώθοντας τὸν πόνο τῆς, καὶ δὲ βαστῶ νὰ σὲ δεχτῶ στὴν ἀγκαλιά μου· πήγαινε· σὲ ξεχνῶ· καὶ σὲ καρτεράει ἡ δούλια μου ἀδερφή· ἄκουε με καὶ πᾶγαινε στὸ λόγγο.

Ὁ Βαγγέλης : Στάθηκα στὰ μάτια σου νὰ ζήσω, καὶ κείνα ἀναδακρῦσαν ἀπὸ συμπόνια τῆς ἀδερφῆς ; Κυρά μου, πού ἡ κόλαση μου ἐσκέλεψε μέσα στὴν καθάρια σου ψυχὴ, τίνα τότες μοῦ δόσες νὰ κεραστῶ στὸ νιὸ φαρμάκι ;

Ἡ Ἄρνα : (στὸ Βαγγέλη κοντὰ πού ἀνέβηκε στὸ λιακὸ). — Λάθεψα σ' ὄ,τι ἔπραξα· τὴ συμπονάω, Βαγγέλη μου, καὶ φέγα, φέγα γιὰ τὸ λόγγο· ἀρνήσου με, σὲ περικαλῶ στὸ κρῖμα σας δὲ λαχταρῶ· δὲν τὸ ξερα πού ἐσμίζατε κριματεροῖ· φέγα, Βαγγέλη. — (Ὁ Βαγγέλης στέκει συλλογισμένος καὶ ἀμίλητος. Σιγά-σιγά ὁ γέρος ἔρχεται στὸ λιακωτὸ χωρὶς νὰ τονε νιώσουνε· ξαφνιάζονται ἀκούγοντας τονε νὰ τοὺς μιλεῖ).

Ὁ Γέρος : Τόμου ἔκουσα τὸ λόγο νὰ μ' ἀκλουθαί· σατανικός, δὲν πείκαζα τίνα εἶναι τὸ σημάδι, τίνα κατηγοράνε μας· τώρα τὸ μαθαίνω. Ἐλεα· τίνα μ' ἀναμπαίζουσι στὴ ρούγα σὰν περνῶ ; Τίνα σὺβάουσι¹⁸⁾ σκυλιὰ τὰ παιδαρέλια νὰ μ' ἀλυχτάνε ; Νὰ ἡ ἀφορμὴ. Σὲ κτήφορο τέτοιο ἡ σφορὰ μὲ κυλάει πού ὁ νοῦς μου δὲ χωράει τοῦ χαμοῦ τὴν τέτοια λαχτάρα. Ἐλάτε μέσα, ἐλάτε μέσα· θὰ σὰς εἰπῶ ἕνα παρκαμῖθι· τίνα φοβηθήκατε τὰ τρέμουλα χέρια μου ; Τὰ χιονάτα μαλλιά μου ; Χά ! Χά !... (Πάνε μέσα στὸ παραγῶνι. Ὁ γέρος ζυγώνει τὸν Βαγγέλη κοντὰ στὸ λυχνάρι καὶ τὸν τηράζει καλὰ στὸ πρόσωπο καὶ ἀπὸ πάνω ὡς μὲ κάτω τὴν κορμωστασιά).

Ὁ Γέρος : Ἡ ζωὴ σου εἶναι ὁμορφὴ, καὶ τὸ μαντεύω σ' ἀνοιχτὰ σου στήθια· βαστιέσαι ἀπὸ τὴ μιὰρὴ γωνιά τοῦ Χαρέα τοῦ γύφτου ; Ναί· σὲ γνῶρισα καλὰ· δὲ λάθεψα· εἶσαι καὶ ἀχαμνόμενος πῶρα· μιὰ φορὰ ἡ γενιά σου τὸ καμὲ τὸ ψυχικὸ μὲ

18) Βάνω τὰ σκυλιὰ νὰ βρίζουνε, νὰ γυμᾶζουνε.

τὴ δική μας· μὰ εἶσαι πάντα ὀχτρός. Τὸ νιώθει πῶς εἶσαι ὀχτρός ;

Ὁ Βαγγέλης : (σηκώνοντας τὸ κεφάλι ψηλὰ καὶ φέρνοντας τὸ χέρι του στὰ στήθια). Παππού, εἶσαι σὺ καὶ μοῦ μιλάς λόγια ὄχρουσας πού μοῦ πληγιάζει τὰ στήθια· μὰ ἡ δύναμη μου τρέμει ὀμπρός σου σὰν τὴ σταλαματιά νερὸ στὸν ἥλιο· καὶ ἂ στοχαστῶ κακὸ γιὰ σένα ἀνρίγει ὁ γιαιλὸς νὰ τὴνε καταπιεῖ· σκύθω παρήφανα καὶ προσκυνῶ τὸ χῶμα πού πατάς· γραφτὸ στὴ γενιά μου εἶτανε πάντα καὶ ἀπὸ μιὰς ἀρχῆς τὸ σέβος νὰ κρατοῦμε καὶ στὸν κάλλιο μας. Εἶναι ἀγαθὸς οἱ ὀρμήνεις¹⁹⁾ σου γιὰ ν' ἀγγελίσουε²⁰⁾ τὸν πεινασμένο ἀπὸ καλοσύνη· ὄχι καὶ μένα...

Ὁ Γέρος : Φέγα, ὀχτρέ ! Πατάς ἐδῶ τὸ πόδι σου στὴν πλάκα πού ἐσφαλῆσανε οἱ δικοὶ σου ; Τὸ αἶμα ἀναβουίζει γδίκηωση· φέγα ὀχτρέ ! Στὴν ἀγδίκηωτη πόρτα μὴν πατάς· θαρρεῖς πῶς εἶμαι γέρος καὶ ἔρημος ἀπὸ σερινὰ ; (Ὁρμαίει τρέμοντας· σκουντάφτει καὶ πέφτει χάμου· τὸν ἀνασηκώνουνε καὶ τονε καθίζουνε στὸ παραγῶνι· μιὰ θανατερὴ σωπασιά). — Ὁ Γέρος (ἀργὰ καὶ μὲ ἀδύνατη φωνή). Παιδιά, πού εἶσατε, παιδιά μου, ζυπνήστε μιὰ βολὰ... Θυμητικὸ μου, στάσου νὰ τὰ ἰδῶ ἄκέρια· καλοσύνεψε, καιρὲ, νέκουσω τὴ φωνὴ τους... Οἱ κύλεις χορταριάσανε, καὶ οἱ πόρτες δὲν ἀνοίγουνε νὰ δεχτοῦνε τοὺς καθρέφτες... τῆς νειότης καὶ τῆς ἀντρικίας ὁμορφιάς... τὰ πεντακορφα μου πρόσωπα δὲ στήνουνε τίς γνωστικὲς κουβέντες ὀλόγουρα στὸ πηγάδι, καὶ τοῦ παραγωνιοῦ τὰ ξέφωτα... Τ' ἄλογα πεταλώσανε καιρὸ τώρα γιὰ νὰ κινήσουνε... καὶ ἀκαρτεροῦνε καθαλάρηδες νὰ πᾶνε καλεσμένοι στὰ πανηγύρια τοῦ γάμου... καὶ τὰ μουλάρια μὲ τίς χάρες στέκουνε περίλυπα στὶς ξώπορτες... (Ἀναστενάζει βαθεῖα· σταματᾶε· λίγο, καὶ ξαναλέει.) Χλιμιντραίει ὁ καιρὸς πού ἐδιάθηκε στὸν πύργο μου... σὰν τὸ πρωτόστρωτο πουλάρι ἀναζητῶντας λειβάδια... Τάχα θὰ ζημερώση μιὰν αὐγὴ, ν' ἀνοίξω τὸ παραθύρι μου... γιὰ νὰ καλοδεχτῶ τὰ χελιδόνια πού θάρθουνε γνῶριμα φωλιές νὰ χτίσουνε στὴ ἴδια μας τὴ στέγη;... (Σύγκαίρα ἀγροικίει καὶ τραγουδι ἀπὸ μακρὰ, κίολο ζυγώνει γλήγορα)

Τρέμει ἡ διπλή²¹⁾ στὰ στήθια μου...
τὸ φίλημα σου ὀχτρέ...

19) Συβούλις.

20) Νὰ ἐλεήσουνε.

21) Πληγή.

τὸ πλάνημα σου εἶν' ὀχτρια
στὸν κόρφο μου, ἀδερφοπιέ...

Λίγο ἀκόμα καὶ ἀγροικιῶνται λαχανιάσματα στὴ σκάλα. Ἡ Ἀριστούλα ἀμπώχοντας τὴν πόρτα προβαίνει τὸ κατώφλι· ἀποσταμένη καὶ ἀραχνη· μιὰ εὐωδιά κλαρίσια πέφτει μέσα στὸ παραγῶνι στὸ φανέρωμα τῆς).

Ἡ Ἀριστούλα : Ἄναψε φῶς, παππού, βάλε φωτιά τί ἐπάγωσα· (καὶ γελώντας ἀναγελαστικά.) γιὰ ἰδέε ἀντρας ἀκέριος ! Ροπή²²⁾· τ' ἀνέμου νὰ γενῆς... στὸν ὄρκο σου νὰ σβύσης, τύραγνε... (Τὸνε ζυγώνει ξαφνικά, τοῦ ἀδράχνει τὸ χέρι· κείνος ἀσάλευτος.) Τὸ αἶμα ἐστάλαξεν ἡ προδοσιὰ στὴν ἀγκαλιὰ μου πού σὲ κοίμησα, δολερί... Τοῦ πύργου μας, παππούλη, ἡ πόρτα δέχτηκε τὴν ἀτίμωση καὶ τὸ χαμὸ τ' ἀποσπεροῦ ! Σ' τὸ κράζω, τοῦτος εἶναι πού μὲ κάτεχε... Τοῦτος εἶναι πού τότες καμάρωσα, τοῦτος πού τὴν κατάρρα σου νὰ ριζῆς στὸ κεφάλι του, τὸ μολεμένο !... Ἡ ὀργή σου ἄς πέσει ἀπάνω του, καὶ ὄχι στὴ χαμηλοβλεπάτη μου ἀδερφή.

Ὁ Γέρος : Τίνα εἶπε ἡ φωνὴ σου ; μὴ δὲν ἀπέκασα καλὰ ; Τοῦτος εἶναι ὁ διαλεχτός ; Τοῦτος πού μὰς ἐπάτησε χιλιοχρονίτικη τιμὴ ; Τότες ἄς ρέψουνε τὰ θλιβερά σκοτιὰ σου, ὀλόγυμνη γιὰ νὰ σὲ ἰδῆ καὶ ἡ νύχτα στὴν ντροπὴ σου, νὰ βουίζουνε τ' ἀγέρια... Φρικιάζει ὁ νοῦς νὰ τὸ δεχτεῖ. Ἐναι ἀτιμὴ βραύτερη καὶ ἀπὸ τ' ἀγδίκηωτο κακὸ...

Ἡ Ἀριστούλα : Ὁ μικρός, εἶναι στὴ νιότη ὁμορφος, καὶ τὸ κεφάλι του γραμμμένο σηκώνεται ἀψηλὰ στὴν περσάνεια· σκύψε καὶ προσκύνησε στὴν ὄψη κάνε τοῦ παππού... Ἐχεῖς, κλοπροαίρετε, γλυκὸ τάχειλι γιὰ νὰ σταλάξεις φαρμακίσιον πίστη;..

Ἡ Ἄρνα : Τὴν ὀργητὰ σου κρατῶ μὲ τὴ φρονιμάδα μου καὶ τὴν ταπεινσύνη· σπαή²³⁾ ἀνοίγει στὴν καρδιά τοῦ ἀγαπητοῦ καλοῦ σου ; Τίνα, ἀδερφή, μολόγησες, καὶ τίνα ἀπαντοχαινίεις ; Τί ὀβρίζεις ἄδικα ; δικός σου καὶ νὰ τονε χαίρεσαι· ποιός σου τ' ἀρνιέται ; (Παίρνει ἀπὸ τὸ χέρι τὸ Βαγγέλη καὶ τὸν πάει κοντὰ στὴν Ἀριστούλα. Ἡ Ἀριστούλα χαμηλώνει τὰ μάτια καὶ δακρῦζει).

Ὁ Γέρος : Παρβένα, μὲ τὰ θεοτικά σου λόγια δρόσισε μας τὰ σπλάχνα· καὶ ἔρχεται σὲ σένα ἡ εὐκὴ μου ἀρματομένη τῆς γενιάς τὰ δῶρα· (γυρίζοντας κατὰ τὸ Βαγγέλη.) Χείρου τὸ πανηγύρι

22) Φύσημα.

23) Πληγή, σφάξιμο· τὸ μέρος τοῦ λιμοῦ, κάτω ἀπὸ τὸ καρόδι τοῦ λαρυγγιοῦ.

τῆς Μῆλος. Εἶναι δύο. Καὶ τὸ μάρμαρο φαίνεται πῶς νιώθει μπροστά τῆς τὴν προσβολήν. Ἄ, τί μοῦ στάθηκε σήμερα καὶ μιλάω ἔλο μὲ στίχους ; Εἶναι τοῦτῃ ἡ ὁμορφὴ αὐγούλα πού σκιρτάει μέσα μου. Τί αἰθέρια ! Μεθάει. Θαρρεῖ κανεὶς πῶς ἀναπνέοντας ἀναπνέει τὸ κρασί.

— Μὰ ἀκόμα τὸ κρασί, μουρμούρισε κείνη.

— Αἰ, λοιπὸν ναί, μίθησα. Εἶναι νὰ μὴ μεθῆσω μὲ μιὰ τέτοια αὐγὴ καὶ μὲ σὰς κοντὰ μου ; Ὡ τί βαθεῖα ματιά. Ναί εἶναι ἔμορφα ἔτσι. Καὶ ὡστόσο θυμάμαι... Τὰ εἶδα πάντα, μὰ τὰ εἶδα τὰ βαθεῖα αὐτὰ καὶ ὁμορφα μάτια πνιγμένα στὴν τρυφεράδα. Πόσο εἶτανε ὁμορφα τότες ! Μὴ γυρίζετε τὸ κεφάλι, Μάσσα· γελᾶστε τουλαχιστο. Δεῖχτε μου χαρούμενα τὰ μάτια σας, σὰ δὲ μ' ἀξιώνετε νὰ μὲ κοιτᾶχτε μὲ γλυκάδα...

— Ἐλάτε, Βερετιέφφ, ἀφῆστε με, εἶναι καιρὸς νὰ γυρίσω σπιτι.

— Μὰ θὰ σὰς κάμω νὰ γελᾶστε. Νὰ ἕνας λαγός πού τρέχει.

— Πού ; ρώτησε ἡ Μαρία.

— Ἐκεῖ κάτω μέσα στὶς σίκαλες, πίσω ἀπὸ τὴν ρεματιά, κάποιος τὸν κυνηγεῖ· καὶ τὸ βάλε στὰ πόδια. Οἱ λαγοὶ δὲν περπατᾶνε τόσο νορῆς. Θέλιτε νὰ

τὸν κάμω νὰ σταθῆ ;

Καὶ ὁ Βερετιέφφ σφουρίξε μιὰ μακρυὴ σφουριξιά. Ὁ λαγός στάθηκε στὰ πσιναῖα τοῦ πόδια Στερέωσε τὰ μπροστινὰ στὰ στήθια του, σήκωσε ταυτιά του καὶ ὀσμίστηκε τὸν ἀέρα σαλεύοντας τὰ μουσοῦνια του σὰν νὰ μάσας κάτι. Ὁ Βερετιέφφ κάθισε καταγῆς, σούφρωσε τὴ μύτη του, σάλεψε νὰ χεῖλινα του, καὶ ὀσμίστηκε τὸν ἀέρα ὅπως ὁ λαγός. Ὁ λαγός ἔτριψε τὰ μουσοῦδια του, κούνησε τὰ πόδια του, ἔγυρε τ' αὐτιά στὸ λαϊμό του καὶ ἔφυγε. Ὁ Βερετιέφφ ἔτριψε ὅπως καὶ ὁ λαγός τὰ μάγουλα του καὶ κουνήθηκε τὸ ἴδιο.

Ἡ Μαρία δὲ μπόρεσε νὰ κρατήσῃ τὴ σοβαρότητα τῆς καὶ ξέσπασε στὰ γέλια.

— Μπράβο, φώναξε ὁ Βερετιέφφ πηδῶντας. Δὲν εἶσατε φιλάρεσκη. Ἄν καμιά γυναίκα τοῦ κόσμου εἶχε δόντια σὰν τὰ δικὰ σας, δὲ θάκνε τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ γελᾶ ἀπὸ τὸ πρῶν ὡς τὸ βράδυ. Καὶ γιὰ τοῦτο σὰς ἀγαπάω, γιὰτί δὲν εἶσατε γυναίκα τοῦ κόσμου. Γιὰτί δὲ γελᾶτε χωρὶς αἰτία. Γιὰτί δὲ φορεῖτε γάντια στὰ χέρια σας. Μ' ἀρέσει νὰν τὰ φιλῶ γιὰτί εἶναι ἠλιοκαμημένα. Νιώθει κανένας σὲ δαῦτα τὴ ζωὴ καὶ τὴ γεροσύνη. Σὰς ἀγαπάω γιὰτί δὲν κάνετε τὴ σοφή. Γιὰτί εἶσατε πε-

ρήφανη, σιωπηλή, γιὰτί δὲ διαβάζετε βιβλία καὶ δὲν ἀγαπάτε τοὺς στίχους...

— Θέλιτε νὰ παγγεῖλω στίχους ; εἶπε ἡ Μαρία μὲ χτυπητὴ ἔκφραση.

— Στίχους ! φώναξε ὁ Βερετιέφφ.

— Τοὺς ἴδιους κείνους πού ἀπάγγειλε κείνος ὁ κύριος ἀπὸ τὴν Πετροῦπολη.

— Ἀκόμα ὁ Ἀντζάρ ; Εἶναι ἀλήθεια λοιπὸν πῶς ἀπαγγεῖλατε τὴ νύχτα στὸν κήπο ; Αὐτὸ τὸ ποίημα πρέπει νὰ σὰς ταιριάζει. Μὰ σὰς ἀρέσει τόσο λοιπὸν ; Ἄς δοῦμε. Ἀπαγγεῖλτε το.

Ἡ Μαρία κόμπιαζε.

Ἀπαγγεῖλτε το, σὰς παρακαλῶ, εἶπε στέκοντας ὀμπρός τῆς μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια. Ἡ Μαρία ἔρχισε. Στὸν πρῶτο στίχο σήκωσε τὰ μάτια στὸν οὐρανὸ τρομάζοντας νὰ συναπαντήσῃ τὰ μάτια τοῦ Βερετιέφφ. Πρόφερε μὲ τὴ γλυκεῖα φωνὴ τῆς πού ἔμοιαζε μὲ τὸν ἦχο βελοντσέλου. Μὰ σὰν ἔφτασε στὸ στίχο

«Καὶ ξεψυχάει ὁ ἄμφορος ὁ σκλάβος στὴν πληγὴ τοῦ ἀνίκητου»

ἡ φωνὴ τῆς τρεμούλιασε, τὰ περήφανα καὶ ἀσάλευτα φρύδια τῆς σηκώθηκαν ἀθῶα σὰν τὰ φρύδια μιᾶς κοπελοῦλας, καὶ τὰ μάτια τῆς σταθῆκαν ἀπάνω

γιέ μου, και δοξάζου στην ἀγκαλιά της. Σέ χωράω...

Ο Βαγγέλης : Ἡ βλοσυρή σου ἀρχοντιά σαλεύει μέσα μου τὸ δόξασμα και τὴν ἀντρεία γονατίζω ὀμπρός σου...

Ἡ Ἄρνα : Χαρά σας! και τοῦ λόγου σας θάκούω τὴ μυρουδιά στην ἀγκαλιά σας...

Ο Γεωργ : Τηράζοντας κατὰ τὸ φεγγίτη πού πέφτει τὸ φῶς τῆς αὐγῆς.) Ἔτσι νὰ πεθάνω με τὰ τυφεκὰ λόγια τῆς Ἄρνας μου, και σὺ ἀγριονιά μου, φίλησε στὰ χεῖλιά μου τὴν ψυχὴ τῆς γενιάς μου πού θὰ βγαίνει... Σέ σένα σταματάει ἡ εὐχή μου κι' ὁ πόνος μου... (Ἡ Ἄρνα γονατίζει και τονε φιλεῖ στὰ μάτια. Ὁ Βαγγέλης και ἡ Ἀριστούλα ἀγκαλιάζονται. Ἡ Ἄρνα τοὺς τηράζει και χαμογελάει.)

ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΙΣΚΙΟΣ ΤΟΥ ΠΕΘΑΜΕΝΟΥ

ΔΡΑΜΑ ΣΕ ΤΡΙΑ ΜΕΡΗ

(Τὸ δράμα τοῦτο ὀργραφῆ ἐδῶ και τρία χρόνια. Στὸ ἀναμεταξύ κάποιες ιδέες μου γιὰ τὸ θέατρό μου, πού σὰν ἰσκιος σάλευαν ὡς τότε μπροστὰ στὸ νοῦ μου, δυναμώθηκαν περισσότερο, ὡς πού πήραν τὴν ὀριστικὴ μορφή τους. Τίς ιδέες μου αὐτὲς τίς εἶπα πέρσι ἀπὸ τίς στήλες τοῦ «Νουμά», βάνοντας τες σὰν πρόλογο τῆς τραγωδίας μου «Τὸ Γεφύρι τῆς Ἄρνας». Ὁ «Ἰσκιος τοῦ πεθαμένου» ἔμεινε μέσα στὸ συρτάρι μου, χωρίς ποτὲ νὰ φαντάζουμε ὅτι θάβλεπε τὸ φῶς τῆς μέρας. Μὰ ἤρθε στιγμή, πού τὴ παραπεταμένο αὐτὸ ἔργο μου ζήτησε τὴν ἀγάπη μου τὴν ἀγάπη, ἐκείνη πού ἔχουμε ὅλοι μας γιὰ ὅ,τι γράψαμε μιὰ φορὰ και δὲν τὸ σκίσαμε. Κ' ἔτσι τώρα τὸ τυπώνω με τὴν ἴδια ἀγάπη, πού, δοκίμαζα γι' αὐτὸ κι' ὅταν ὀργραφῆ.)

ΠΡΟΣΩΠΑ

Παῦλος.—Ἄρνα, γυναῖκά του.—**Ξένη κόρη**
του.—**Στέφανος.**—**Νικήτας.**—**Ζωή,**
κόρη του.—**Ἐνας γιατρός.**—**Στὸ σπίτι**
τοῦ Παύλου.—**Ἐποχὴ σημερινή.**

ΜΕΡΟΣ Α΄.

(Σάλα καλὰ ἐπιπλωμένη και μεγάλη.— Πόρτα μεσιανὴ κι' ἄλλες δυὸ στα πλάγια. δεξιά κι ἀριστερά—Παράθυρα ψηλά.—Μόλις ἀνοιχτὴ ἡ σκηνὴ φαίνονται ἡ Ἄρνα καθισμένη και κοντὰ τῆς ὄρθιος ὁ Παῦλος.)

Π. Ἐδῶ τώρα οἱ δυὸ μας μονάχοι μπορούμε,

στὸ Βερετιέφ με τὴν ἐκφραση μιὰς ἀτέλειωτης λάτρας.

Ἐρχήθηκε ἀμέσως στὰ πόδια τῆς τῆς, ἀγκαλιάσε τὰ γόνατά της.

— Ἐγὼ εἶμαι ὁ σκληρὸς σας, ἐγὼ πού εἶμαι στὰ πόδια σας ὡ ἀφέντη! Εἰσάστε ὁ ἀφέντης μου, εἰσάστε ἡ θεὰ μου, εἰσάστε ἡ Δήμητρα με τ' ἀγελαδίσια μάτια, ἡ Μήδεια μου ἡ μάγισσα : Ἡ Μαρία θέλησε νὰ τὸν ἀμπώξῃ, μὰ τὰ χεῖριά της σταματήσανε στὰ μαλλιά τὰ σγουρωμένα τοῦ ἀγαπητικοῦ της. Ἐνα χαμογέλιο ἀφάνταστο ξάνοιζε στὰ χεῖλιά της, και τὸ κεφάλι της ἔγειρε στὰ στήθια της... Ὄρθώθηκε ξαφνικά, με μιὰ ἀντρίκι δυνάμη, ξεχώρισε τὰ χεῖριά τοῦ Βερετιέφ πού τὴν κράταγαν ἀγκαλιασμένη, και σηκώνοντας τὴ σάρπα στὸ κεφάλι της, ἔφυγε τρέχοντας.

Μάσσα, Μάσσα! φώναζε ὁ Βερετιέφ.

Ἐῖτανε τώρα μακρὰ.

— Μὰ τρέχει σὰν τὸ λαγὸ, ἔλεγε μέσα του. Και πετώντας με πείσμα τὸ κασκέτο του στὴν πατημένη χλόη : Δυσέφρετη κοπέλα, και τί δυνατὴ!

IV

Ὁ Γαβρίλης Στέφανιτς Ἀκελίνης, ὁ χτηματίας, πού στὸ σπίτι του ἐδινότανε ὁ χορὸς, εἰτανε ἀπὸ

γυναϊκά μου, νὰ μιλήσουμε πιὸ λούτερα.

ΑΝ. Μὰ και ποῖός εἶταν ὡς τώρα ἐδῶ, πού μὲς ἐμπόδιζε ; Ὅλη τὴν ἡμέρα οἱ δυὸ μας ἤμαστε ἐδῶ στὸ σπίτι.

Π. Ναι, οἱ δυὸ μας. Μὰ τί νὰ σοῦ πῶ, Ἄρνα· δὲν εἶχα τὴ δυνάμη, τὴ θέληση, δὲν ξέρω κι' ἐγὼ τί, γιὰ νὰ πιστέψω ὅτι ἤμαστε οἱ δυὸ μας μόνο· Μοῦ φαινόταν πὼς κάποιος τρίτος πρόσωπο στεκόταν πάντα μπροστὰ μας, ἀνήμερό μας καλλίτερα, πού μου κρατοῦσε τὰ λόγια στην ἀκρὴ τῆς γλώσσας.

ΑΝ. Δὲ σὲ καταλαβαίνω, Παῦλο, τί θέλεις νὰ πῆς.

Π. Ἄκουσε, Ἄρνα... Δὲν ξέρω πὼς νὰ τὸ ἐξηγήσω· μὰ ξέρω καλά, ὅτι πολλές φορές ἀκούμε μέσα μας κάποια δυνατὴ φωνὴ νὰ μὲς ζυπνῆν ἰδέες κι' αἰσθήματα, πού ἴσως τὰ θέλαμε νὰ μείνουν πάντα κοιμισμένα.

ΑΝ. Τί θέλεις νὰ πῆς μ' αὐτό ; Ἐξηγήσου καλλίτερα, γιατί μου φαίνεται, ὅτι τὰ λόγια σου κρύβουν κάποιο νόημα, πού δὲ θέλεις, ἴσως και δὲν τολμάς νὰ τὸ φανερώσης.

Π. Εἶσαι κοντὰ στὴν ἀλήθεια. Κάτι τέτοιο μοῦ συμβαίνει. Μὰ ὄχι...πρέπει νὰ χῶ τὸ θάρρος νὰ...

ΑΝ. Τί ;

Π. Δὲν ξέρω ὅμως, ἂν αὐτὸ εἶναι και τὸ σωστό. Δισταζώ. Ἴσως ἔπρεπε, σὰν ἀντρας πού εἶμαι, νὰ μιλήσω πιὸ ἀφοβα, πιὸ καθαρά. Μὰ τί νὰ σοῦ πῶ· φοβᾶμαι τὴ γυναικειαν ἀδυναμία σου, φοβᾶμαι μὴν παρεξηγήσης τὰ λόγια μου και τότε...

ΑΝ. Παῦλο! μὲ ρίχνεις ἀπὸ μυστήριο σὲ μυστήριο. Γεμίζεις τὴν ψυχὴ μου με τὸ φόβο τοῦ ἀγνωστοῦ, μὲ βυθίζεις με τὰ λόγια σου στὸ σκοτάδι τῆς ἀμφιβολίας και τελειώνει με κάτι πού μοιάζει σὰν δυσπιστία. Μίλησε καθαρά, σὲ παρακαλῶ. Τί θέλεις νὰ πῆς με ὅλ' αὐτὰ ;

Π. Δὲν ξέρω πὼς σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ, κατάλαβα κάτι, πού με ἀνατάραξε σύγχωρο, πούκαμε τὴν καρδιά μου νὰ σπαράξῃ ἀπὸ κάποιο αἰσθημα, πού ὡς τώρα τῶδιωχα ὅσο μπορούσα... Και γιὰ τοῦτο... Κοίταξέ με καλὰ στὰ μάτια.

ΑΝ. Και τί κάνω ἀπὸ τόση ὥρα παρὰ νὰ σὲ κοιτάζω κατὰματα, μήπως και καταλάβω ἀπὸ τὴ ματιὰ σου τί θέλεις νὰ πῆς ; Ἐπειδὴ τὰ λόγια σου—σοῦ τῶρξίζομαι—μείνουν ἀκατανόητα γιὰ μένα.

Π. Θυμάσαι πόσα χρόνια πέρασαν ἀπὸ τὴν ἡ-

μέρα πού παντρευτήκαμε ;

ΑΝ. Περίεργο... Ἄν θυμᾶμαι, λέει ; Σωστὰ δέκα ὀχτὼ χρόνια και δέκα μῆνες.

Π. Τόσα εἶναι, πραγματικὰ.

ΑΝ. Μὰ τί ρώτημα εἶναι αὐτό, πού μου κάνεις ;

Π. Κι ἀπὸ τὴν ἡμέρα, πού...;

ΑΝ. Ἀπὸ ποιά μέρα ; γιατί δισταζεις νὰ τὸ πῆς ;

Π. Ὅχι· δὲ δισταζώ... Ἀλλὰ δὲν ξέρω κι ἂν πρέπη... Μὰ εἶναι ἀνάγκη... Ναι· ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού πέθαν' ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ πατέρας τοῦ Στέφανου.

ΑΝ. Παῦλο! γιατί με ρωτᾶς αὐτό ; Πὼς σοῦ ἤρθε τέτοια ἰδέα ;

Π. Γιατί ταραχτήκες ; ἐγὼ δὲ σὲ ρώτησα γιὰ νὰ ταραχτῆς.

ΑΝ. Ὅχι! ὄχι! τὸ ρώτημά σου ἔχει βαθὺ νόημα... Τὸ καταλαβαίνω χωρίς νὰ σοῦ τὸ πῆς.

Π. Δὲν εἶχα καμιά ἀμφιβολία γι' αὐτό.

ΑΝ. Πὼς ;

Π. Ἦμουνα βέβαιος, ὅτι διάβαζα μέσα στην ψυχὴ σου κι' ἔβλεπα πάντα ἐκεῖ τὴν εἰκόνα μιὰς ἄλλης Ἄρνας, τῆς ὁμορφῆς κι ὀνειροθυσιμένης κόρης, πού με σκυρτὸ τὸ κεφάλι και με τὴ συλλογὴ στὰ μάτια καθόταν και μετροῦσε μία-μὴν τίς μέρες πού πέρασαν ἀπὸ τὴ στιγμή] πού κάποιος ἔπεσε νεκρὸς γι' αὐτή...

ΑΝ. Παῦλο!

Π. Μὰ δὲν τὸ κρύβω. Ὅσο κι ἂν με παίραζε τὸ διάβασμά μου αὐτό, ὅσο κι ἂν σπάρταζε τὴν καρδιά μου ἡ εἰκόνα κείνη, εἶχα και τὴ δυνάμη νὰ μὴ τὸ φανερώσω ποτέ.

ΑΝ. Μὴν προχωρήσης! Δὲν πρέπει νὰ προχωρήσης, ἐπειδὴ βρίζεις τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ σου!

Π. Ναι· ἐννοῶ τὴν ἀντρίκια μου περηφάνεια νὰ βρίζεται· μὰ εἶχα και τὴν περηφάνεια νὰ μὴ φανῶ τόσο ἀδύνατος, πού νὰ καταλάβῃ κανεὶς τί δοκίμαζώ. Σήμερα ὅμως ἀλλάζει τὸ πρᾶμα... Ἄ! σήμερα πρέπει νὰ διώξω ἀπὸ πάνω μου αὐτὸν τὸ βραχνά, πού με βαρύνει, γιατί κάτι μεγαλειότερο ἀπὸ τὴ δικὴ μου βρισιὰ ἔρχισε νὰ γεννιέται τριγύρω μας.

ΑΝ. Τί εἶναι αὐτὸ τὸ μεγαλειότερο, πού τὸ βλέπεις μόνον ἐσὺ ;

Π. Μοῦ φαίνεται πὼς βλέπω ξαναζωντανεμένο κάποιο νεκρὸν, πούρχεται νὰ σταθῇ ἀνάμεσό μας· κι ἀκούω τὴ βραχνὴ φωνὴ του νὰ μου σφυρίζῃ σιγά σιγά αὐτὴ ἀλήθεια, πού δὲν τίς εἶχα προσέξει ὡς τὰ τώρα.

τοὺς ρούσσους ἀφεντάδες κείνους πού κάνουνε τοὺς γείτονές τους νὰ ξαφνιάζονται γιὰ τὴν ἐπιτηδосὴν πού κατέχουνε γιὰ νὰ ζῶνε μιὰ ζωὴ ἀρχοντικὰ και πλούσια με εἰσοδήματα στὸ φαινόμενο πολὺ φτωχά. Μὴ κατέχοντες περισσότερο ἀπὸ τετρακόσους ψυχῆς, ὥστόσο δέχοντανε ὅλον τὸν καλὸ κόσμο τοῦ νοιοῦ σ' ἕνα μεγάλο σπίτι πού τόχτισε ὁ ἴδιος, με κολώνες, κι' ἀπάνουθε ἕναν πύργο, με μιὰ σημαία στημένη στὸ τουρλί γιὰ νὰ δείχνῃ πὼς ὁ ἀφέντης βρισκότανε μέσα. Κληρονόμησε ἀπὸ τὸν πατέρα του τὴν περιουσία πέλσεινὴ κατὰστροχη· μὰ κείνο πού ἔδειχνε πὼς ξεπετάχτηκε ἔτσι εἰτανε πὼς δούλεψε γιὰ πολὺν καιρὸ στὴν Πετροῦπολη και σὲ θέτες μ' ἀνοιχτὲς τσέπες... Τέλος μιὰ καλὴ μέρα γύρισε κι' ἀποκαταστάθηκε στὸν τόπο πού γεννήθηκε, με τὴ γυναῖκα του και τίς τρεῖς θυγατέρες του, και με περιουσία ἀρκετὰ στρογγυλή. Τοῦτο φάνηκε ἀμέσως ἀπὸ τὴν καλὴ ζωὴ πού ἔκκενε, τὴν ὀρχήστρα πού ἐσκάρωσε στὸ σπίτι του και τὰ δειπνα πού ἔδινε.

Στὴν ἀρχὴ ὅλοι οἱ γείτονοι προλέγανε τὸ γλήγορο καταστρεμὸ του. Φτάνανε μάλιστα νὰ λένε πὼς τὸ βίὸ του θάβγαίνε στὴ δημοπρασία. Μὰ τὰ χρόνια περνούσανε, οἱ χοροὶ και τὰ δειπνα ἀκολουθοῦσανε, μὰ τὸ βίὸ δὲν ἱπουλιόντανε. Καινούργια

σπίτια ξεφυτρώνανε ἀπ' οὐλές τίς μεριές σὰ μανιτάρια, κι' ὁ κύριος Ἀκελίνης δὲν ἔκανε τιποτάλλο παρὰ νὰ παχαίνῃ. Τότες τὰ κακομελετήματα τῶν γειτῶνουνε πήσανε ἄλλη στράτα. «Ἄν τουλάχιστο εἰτανε ἕνας καλὸς ἀγρόνομος! λέγανε. Μὰ ὄχι, δὲ γίνεται, θὰ βρῆκε κάνα θεσαυρὸν». Θεσαυρὸ! ὥστόσο ἡ ἀφορμὴ τοῦ βιοῦ του ἐξηγιόντανε εὐκόλα. Μὰ κάθε εὐκόλη ἐξήγηση δὲ μὲς ἔρχεται εὐκόλα στὸ νοῦ στὴ Ρουσία.

Ὅπως κι' ἂν εἰτανε, ὅλος ὁ κόσμος πήγαινε με προθυμὰ στὸν Ἀκελίνη. Δεχότανε τοὺς μουσαφιρίους του μ' εὐγενικότη κι' ἐπαίξε στὰ χαρτιά κάθε παιγνίδι πού τοὺς ἄρεσε. Εἰτανε ἕνας ἄνθρωπος κοντός, μεσόκοπος, με ἕνα μακροῦλό κεφάλι, με πρόσωπο κίτρινο, και μικρὰ χεῖρια. Εἰτανε πάντα φρεσκοζουρισμένος και μυρουδισμένος με κολώνια. Τίς κηθημερνὲς και τίς γιορτινὲς φόραε μιὰ ζακέτα γαλάζια, κουμπωμένη ὡς ἀπάνω, πουκάμισο ἄσπρο, και πλατὺ λαϊμοδέτη πού τοῦ ἄρεσε νὰ κρύβῃ μέσα σὲ δαῦτον τὸ σαγόνι του. Εἶχε ἔτοιμο τὸ χαμογέλιο γιὰ καθετὶ πού τοῦ λέγανε, και μίλαε με μιὰ μελένια φωνὴ και με ἀπλὴ εὐγενικότη. Δὲ θαμαζότανε γιὰ τίς ἐξυπνες του ἀπόκρισεις, και δὲν εἶχε οὔτε τὴν ὄψη ἐξυπνοῦ ἀνθρώπου, μὸλο πού ἀπὸ καιρὸ σὲ

ΑΝ. Παύλο!

Π. Ναι, ναι μὴν τρομάζεις... Θυμᾶσαι πόσα χρόνια είναι ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού σκοτώθηκε γιὰ σένα ὁ πατέρας τοῦ Στέφανου; Τὸ θυμᾶσαι;

ΑΝ. ὦ! γιατί μου τὸ θυμίζεις, ἐνῶ ἐγὼ τὸ εἶχα λησμονήσει;

Π. Ὅχι· δὲν τὸ ξέχασες ποτέ, ὅπως δὲν τὸ ξέχασα κ' ἐγώ, κι ἄς ἔκανα, πὼς δὲν ἤξερα τὴν αἰτία τοῦ ξαφνικοῦ αὐτοῦ θανάτου... Εἶναι σωστά δέκα ὀχτὼ χρόνια, δέκα μῆνες καὶ μιά μέρα... Δηλαδή μιά μέρα ὕστερ' ἀπὸ τὸ γάμο μας. Καὶ σ' ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸ ἐσὺ δὲν τὸν ξέχασες μήτε στιγμή.

ΑΝ. Μὰ γιατί, γιατί θέλεις νὰ με κάμης νὰ πιστέψω πρᾶμα πού ποτέ δὲν ἔγινε;

Π. Μὴν προσπαθῆς νὰ γελάσης τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ σου. Μ' αὐτὸ, πού σοῦ λέω, δὲ θέλω νὰ σε κατηγορήσω. Ἴσως νὰ φανερώω κάποιο κρυφὸ παράπονό μου· μὰ μήτε κι αὐτὸ εἶναι ἡ ἀφορμὴ πού σοῦ θυμίζω τέτοια περασμένην ἱστορία. Κάτι ἄλλο πῶς δυνατό με ἀναγκάζει. Τὸ ξέρεις καλλίτερ' ἀπὸ μένα, ὅτι ὅλον αὐτὸν τὸν καιρὸ, πού ζοῦμε μαζί, δὲν ἤσουνα ἡ γυναῖκα ἡ ἀσιερωμένη ψυχὴ καὶ σῶμα στὸν ἄντρα της.

ΑΝ. Σκέψου το καλὰ αὐτὸ πού λές... ὦ! γιατί μου κάνεις αὐτὸ τὸ ἄδικο; Δὲ στάθηκα πάντα ὁ πιστὸς σου σύντροφος στὴς λύπες σου καὶ στὴ χαρὰ σου;

Π. Ναι· ἤσουνα πάντα ἡ τίμια καὶ καλόγνωμη γυναῖκα, πού δὲν ξέχασε μήτε στιγμή τὸ χρέος της στὸν ἄντρα, πού τῆς τὸν ἔδωσε ἡ θέληση τοῦ πατέρα της. Μὰ τὴν ψυχὴ σου δὲν τὴ χάρισες ποτέ δλακαιρῆ στὸν ἄντρ' αὐτὸν, τὴ βαθεῖαν ἀγάπη σου δὲ θέλησες νὰ τοῦ τὴ γνωρίσης.

ΑΝ. Δὲ θέλησα; καὶ μπορεῖς νὰ τὸ πιστεύης αὐτὸ ἐσὺ, ἐσὺ;

Π. Εἶχα πάντα τὴν περηφάνεια νὰ μὴν ἀφίσω τὸν ἑαυτὸ μου νὰ σοῦ τὸ φανερώσω, ὅτι τὸ πιστεύω... Εἶρω, πὼς ὁ Ἀλέξανδρος σ' ἀγαποῦσε καὶ τὸν ἀγαποῦσες κ' ἐσὺ κι ὅταν ὁ πατέρας σου σ' ἀνάγκασε νὰ παντρευθῆς μ' ἐμένα κ' ἐσὺ τὸν ὑπάκουσες τυφλὰ, τὴν ἄλλη μέρα τοῦ γάμου μας ἐκεῖνος σκοτώθηκε μόνος του χωρὶς ν' ἀφίσω μήτε μιὰ λέξη γιὰ τὴν αἰτία τοῦ σκοτωμοῦ του... Ἐσὺ εἶχες τὴ δύναμη νὰ μὴ δείξης τὴ λύπη σου ὑπόφερνες σὰν μάρτυρας τὸ βάσανο τῆς ψυχῆς σου καὶ τῆς καρδιάς σου...

ΑΝ. Ὅχι!... σὺ... εἶναι ὕματα!

καὶρὸ ἢ πονηρὸ ἀστραφετὴ στὴ ματιὰ του. Οἱ δύο μεγαλειότερες κοπέλες του καλοπαντρεύτηκαν καὶ ἡ μικρὴ τοῦ ἀπόμεινε. Εἶταν ἴδια με τὴ μητέρα της, μιὰ ντροπαλὴ πού δὲν κόταε νάνοιξ τὸ στόμα της.

Ὁ Ἀστακόφφ ἔφτασε στοῦ Ἰπατόφφ στὴς ἑφτά τὸ βράδυ με φράκο καὶ ἄσπρα χερόχτια. Βρῆκε ὅλους ἔτοιμους νὰ φύγουν. Οἱ δύο κοπελοῦλες στεκόνταν ἀκούνητες ἀπὸ φόβου μὴ καὶ ζαρῶσουν τὰ σιδερωμένα ἄσπρα τους φουστάνια. Ἡ Μαρία εἶχε ἕνα φόρεμα ἀνοιχτὸ τριανταφυλλί, πού τῆς πῆγαινε καλὰ στὸ πρόσωπο. Βλέποντας τὸ φράκο τοῦ Ἀστακόφφ ὁ ἀγαθὸς Ἰπατόφφ τὸν μάλωσε φιλικὰ δείχνοντας του τὴν καλοφτιασμένη του ραντικιά. Ὁ Ἀστακόφφ ζύγωσε τὴ Μαρία καὶ τῆς παίνεσε τὴν τουαλέτα της. Ἡ ὁμορφιά της τὸν ἐσαιρε πάντα, μὴ πού μαζί του εἶτανε πῶς ἄγρια παρὰ με τοὺς ἄλλους. Προτίμαε βέβαια τὴ Ναντέζντα, μὰ τὸν πείραζε τὸ εὐκολοαλλαχτὸ φέρομο της. Στὰ λόγια, στὴς ματιές, ὡς καὶ στὰ χαμογέλια τῆς ἀδερφῆς τοῦ Βερετιέφφ πέρναε κάποια εἰρωνία, καὶ τοῦτο ἄγγιζε τὴν Πετροπολίτικη ψηλοκατοῦμένη ψυχὴ του. Ἐβρεσε κ' ἀτός του νὰ πειράξῃ τὸν ἄλλον, προπάντω σὰν ἠμπορεῖ νὰ τὸ κάνη χωρὶς κίνδυνο.

Π. ... Ὑστερ' ἀπὸ καιρὸ μου δόθηκε ἀφορμὴ νὰ μάθω θηλά μου τὴν ἱστορίαν αὐτή. Σὲ πρόσεξα τότε καὶ σ' ἐνοιώσα... Ἐγὼ στὸ ἀναμεταξύ σ' εἶχ' ἀγαπήσει πολὺ, παραπολύ. Ὑπόφερα μαζί σου χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνης καὶ σιγά-σιγά ἐμπαινα μέσα στὴν ὑπαρξή σου καὶ μελετοῦσα προσεχτικὰ τὴν ψυχὴ σου κ' ἐβλεπα, ὅτι πάντα βασιλεύε σ' αὐτὴν ἡ πρώτη σου ἀγάπη μ' ὅλη τὴ δυνάμη της καὶ ὅτι ἐγὼ σοῦ ἤμουνα κάποιος ἀληθινὰ ξένος, πού ἤρθα κ' ἐκλεψα τὴν εὐτυχία σου!

ΑΝ. Γιατί νὰ ζυπνᾶς τώρα μέσα μου πράματα, πού τὰ νόμιζα κοιμισμένα πικ ὕστερ' ἀπὸ τόσα χρόνια;...

Π. Βλέπεις;

ΑΝ. ...Πού δὲν τολμοῦσα νὰ τὰ παραδεχτῶ γι' ἀληθινὰ; Γιατί νὰ με κάμης νὰ βλέπω ὅτι προσπαθοῦσα νὰ μὴν τ' ἀντικρύζω ποτέ; ὦ!...

Π. Βλέπεις, ὅτι δὲν ἔχω καθόλου λάθος σ' ὅ,τι σοῦ λέω;

ΑΝ. Ὅχι! ὄχι! δὲν εἶναι ἀλήθεια!... Ὅχι!

Π. Μὴ βασανίζης τὸν ἑαυτὸ σου με διπλῆ λύπη· τὴ λύπη ν' ἀπαρνῆσαι τὴν ἀγαπημένη σου ἀλήθεια καὶ τὴ λύπη τοῦ θανάτου κάποιος κρυφῆς παρηγοριᾶς σου. Μὰ κ' ἐγὼ δὲν ἐρχομαι σήμερα νὰ σε κατηγορήσω γι' ὅλ' αὐτὰ· δὲ σοῦ γυρεύω ν' ἀρνηθῆς τὴ ζωὴ σου. Ὅχι· ἐρχομαι νὰ σε κατηγορήσω γιὰ κάποιο ἄλλο πρᾶμα, πού εἶναι γιὰ μένα τὸ πῶς σοβαρό.

ΑΝ. Τὸ πῶς σοβαρό;... σὲ τί ἄλλο ἀκόμη ἐφταιξα χωρὶς νὰ τὸ θέλω; Παῦλο, ἂν δὲ σ' ἤξερα καλὰ, θάλεγα ὅτι... μὰ ὄχι! Δὲν εἶναι δυνατό νὰ στοχαστῶ ἐγὼ τέτοιο πρᾶμα γιὰ σένα!

Π. Δὲ με ξέρεις καθόλου ἐσὺ, γιατί, καθὼς σοῦ εἶπα, ἡ ψυχὴ σου στάθηκε πάντα ξένη γιὰ μένα καὶ φυσικὰ δὲ μπορούσες νὰ με γνωρίσης.

ΑΝ. Ἦσουν ὁ ἄντρας μου!

Π. Μὰ ἄς ἐρθοῦμε στὴν ὁμιλία μας, στὸ πῶς σοβαρό. Δὲν πιστεύω νὰ μου τὸ ἀρνηθῆς, ὅτι προσπάθησες με κάθε τρόπο νὰ μπάσης στὸ σπῆτι μας τὸ Στέφανο, δηλαδή τὸ παιδί τοῦ Ἀλέξανδρου πού εἶχε ἀπὸ τὴν πρώτη του γυναῖκα καὶ πού, ὅταν ἐκεῖνος σκοτώθηκε χωρὶς νὰ συλλογιστῆ καὶ πού τὰ φῆνει, εἶταν ὀχτὼ χρονῶν, μὰ σήμερα εἶναι παλληκάρι σωστό· καλὸ καὶ τίμιο παλληκάρι· αὐτὸ κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ τ' ἀρνηθῆ. Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, πού ἐσὺ τὸν ἔφερες ἐδῶ μέσα καὶ πού τὸν ἀγαπήσαμε πραγματικὰ, σήμερα εἶναι ὁ βραχνᾶς πού με βαραινε· εἶναι τὸ πῶς σοβαρό πού με τρομάζει!

ΑΝ. Παῦλο! τί λές; τί τρόμος γεννιέται ἀπὸ

Μὰ δὲ μπορεῖ νὰ φανταστῆ πὼς εἶτανε δυνατό νὰ περιπαυχτῆ ἀπὸ ἕνα ἄλλο.

Ὁ χορὸς εἶτανε ἀρχινισμένος τώρα, καὶ ἡ χωριάτικη ὀρχήστρα μούγκριζε στὴν ἄκρη τοῦ σαλονιοῦ, ὅταν ἡ φαμίλια καὶ οἱ φίλοι τοῦ Ἰπατόφφ μῆχανε. Ὁ ἀμφιτρύωνας τοὺς δέχτηκε στὸ κατώφλι τῆς πόρτας· καὶ σὰ εὐχαρίστησε τὸν Ἀστακόφφ πού αὐτὸν καμε τὴν ξεχωριστὴ εὐχαρίστηση μιᾶς χαρούμενης ἐκπληξῆς ἐμπασε τὸν Ἰπατόφφ στὰ τραπέζια τοῦ παιχνιδιοῦ. Ὁ κύριος Ἀκελίνης δὲν εἶτανε καὶ καλοαναθρεμένος. Ὅλα του στὸ σπῆτι, ἡ ὀρχήστρα, τὰ ἐπιπλα, τὰ φαγιὰ, καὶ τὸ κρασί ὅλα εἶτανε δευτέρης ποιότητος. Μὰ ὅλα εἶτανε σ' ἀφτονία. Ὁ ἀφέντης τοῦ σπιτιοῦ ὡστόσο δὲν περηφανευότανε, καὶ τοῦτο εἶτανε πού γύρευαν οἱ πολυἀριθμοὶ εὐγενῆδες πού τοῦ κάνανε τὴν τιμὴ νὰ συχάζουνε στὸ σπῆτι του. Στὸ σουπέ δώσανε ἄσκημο χαβιάρι κομένο φέτες, μὰ κανένας δὲν ἀρνήθηκε νὰν τὸ πάρῃ καὶ με τὸ χέρι. Τὰ ἐπιπλα εἶτανε χοντροκαμωμένα, μὰ τὰ σιέπαζαν τάφτονα προσκέφαλα, κεντημένα ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν κυρὰ τοῦ σπιτιοῦ πού εἶτανε ἡ ξεχωριστὴ δουλειὰ της. Τέλος εὐχαριστητόντανε χωρὶς στενοχώρια.

(ἀκολουθεῖ)

τὸ παλληκάρι αὐτὸ με τὴν ἀγγελικὴ καρδιά:

Π. Ἀκουσέ μου προσεχτικὰ. Ὁ Στέφανος ὅλον τὸν καιρὸ, καὶ ἀκόμη ὅταν ἔμαθα τὴ θλιβερὴ ἱστορία σου με τὸν πατέρα του, ἦτανε γιὰ μένα πάντα ἕνα παιδί, πού ἀξίζε τὴν ἀγάπη μας, τὴ δική σου καὶ τὴ δική μου· μὰ περισσότερο τὴ δική σου. Σήμερα ὅμως δὲν εἶναι τὸ ἴδιο, ἐπειδὴ σήμερα μούφερε τὸν τρόμο.

ΑΝ. Μὰ τί σοῦκαμε; τί σοῦ εἶπε;

Π. Αὐτὸς τίποτα· ἄλλοι θηλά τους με κάμανε νὰ προσέξω.

ΑΝ. Ἄλλοι;... δηλαδή;

Π. Ὅταν ἐρχόμουνα σπῆτι τὴ συνηθισμένη μου ὦρα, ἐδῶ παρακάτω, μέσα σ' ἕνα μικρὸ σπιτάκι, δύο γυναικούλες τῆς γειτονιᾶς κουβέντιαζαν ἀναμεταξύ τους δυνατὰ. Ἀκουσα στὴν κουβέντα τους νὰ ξεχωρίζουν τὰ ὀνόματα Ἄννα, Εἰνή, Στέφανος. Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω πὼς, σταμάτησα· ἐνοιώσα ἕνα δυνατό χέρι νὰ με καρφόνῃ στὴ θέση μου καὶ μιὰ φωνὴ ἀθώρητη νὰ μοῦ λέη, ὅτι πρέπει νὰ σταθῶ γιὰ ν' ἀκούσω αὐτὸ εἶτανε δυνατότερο ἀπὸ μένα καὶ στάθηκα· καὶ, καθὼς τὰ χαμηλὰ παραθύρα εἶτανε μισοκλεισμένα, χωρὶς νὰ με βλέπουν καὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλω, ἔκαμα πρᾶμα πού πάντα μου τὸ μίσσησα· ἔβαλα αὐτὴ κι ἔκουσα καθαρὰ τὰ λόγια τοῦτα: ὁ Στέφανος, ὁ γιὸς τοῦ μακκρήτη Ἀλεξάνδρου, τᾶχει φτιασμένα με τὴν Εἰνή, τὴν κόρη τῆς Ἄννας· λές, καμμένη, νάχομε παλι καμιά ἱστορία ὅμοια με κείνη τοῦ πατέρα τοῦ παιδιοῦ καὶ τῆς μάνας τῆς κόρης;... Τὰ καταλαβαίνεις κ' ἐσὺ τὰ λόγια αὐτὰ; Δὲ νοιώθεις τὸν τρόμο νὰ σφίγγῃ τὴν ψυχὴ σου, καθὼς ἐσοῖζε καὶ τὴ δική μου τὴν ὦρα κείνη, γιὰ νὰ μὴ τὴν ἀφίσω πιά;

ΑΝ. Παῦλο! Παῦλο! χωρὶς νὰ ξέρω τὸ γιατί με τρομάζεις στὰ ληθινὰ... σὺ... Μὰ ὄχι! ἐπλασες μέσα στὸ νοῦ σου τρόμους χωρὶς ἀφορμὴ· τί ἔχουνε νὰ κάμουν τὰ λόγια δύο κμαλων γυναικῶν;

Π. Δὲ μπορεῖς νὰ καταλάβῃς ἐσὺ τέτοια πρᾶματα· τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι προμήνυμα ἀλήθειας, πού μὰς φωνάζει, ὅτι πρέπει νὰ προσέξουμε μὴ μὰς προφτάσῃ ἡ συμφορὰ.

ΑΝ. Ὅχι! δὲν εἶναι ἀλήθεια αὐτὸ μὴ μοῦ τὸ λές!

Π. Τρομάζεις λοιπὸν κ' ἐσὺ;

ΑΝ. Δὲν εἶναι ἀλήθεια, Παῦλο! κάτι ἄλλο σὲ κάνει νὰ μοῦ μιλάς ἔτσι.

Π. Κάτι ἄλλο;... κάτι ἄλλο;... Μὰ δὲ σοῦ μίλησα γιὰ τίποτα ἄλλο!

ΑΝ. ὦ! ναι! τὸ καταλαβαίνω!... Καὶ στὰ ὕστερα δὲν ξέρουμε ἀκόμη ἂν ἀγαπιούνται τὰ παιδιὰ!

Π. Εἶσαι βέβαιη γι' αὐτὸ πού λές;

ΑΝ. Μὰ δὲν εἶδα τίποτα, πού νὰ με κάμη νὰ πιστέψω τέτοιο πρᾶμα. Καὶ ξέρεις ὅτι τὸ μάτι τῆς μητέρας δὲ γελιέται.

Π. Ναι· ὅμως τὸ καταλαβαίνω με τὴν ψυχὴ μου ὅτι τὰ παιδιὰ ἀγαπιούνται· μὰ καὶ νὰ μὴ τὸ καταλαβαίνα, μοῦ τὸ εἶπαν τὰ λόγια τῶν δύο ἐκείνων γυναικῶν.

ΑΝ. Καθίνας εἶναι· λεύτερος νὰ λήη ὅ,τι θέλει.

Π. Σήμερα με τὸ στόμα τῶν δύο γυναικῶν μίλησε σ' ἐμένα ὅλος ὁ κόσμος· κ' ἔτσι πιστεύω, ὅτι αὐτὸ πού εἶπαν εἶναι ἀλήθεια· ἐπειδὴ ὁ κόσμος δὲ λείει ποτέ του ἐκεῖνο πού δὲν εἶναι.

ΑΝ. Μὰ πὼς ἄλλαξες ἔτσι; ἐσὺ νὰ δίνης πίστη στὰ λόγια τοῦ κόσμου, ἐσὺ πού πάντα κατηγοροῦσες τὴ μανία του νὰ φτιάγῃ καὶ νὰ βλέπῃ ἱστορίες κ' ἐκεῖ πού δὲν ὑπάρχουν;

Π. Ἐδῶ εἶδε καὶ μίλησε ἀληθινὰ· ἀλλιῶς δὲ θάνοιωθα μέσα στὴν ψυχὴ μου νὰ βασιλεῖ μ' ὅλη ἡ δυνάμη του ὅ,τι πάντα φοβήθηκα καὶ νὰ τὸτ